

GROBOWE PIASTÓW POMNIKI
NA SZŁĄZKU PRUSKIM.

OPISAŁ

JÓZEF MYCIELSKI.

1898.

POZNAŃ.

CZCIONKAMI DRUKARNI DZIENNIKA POZNAŃSKIEGO.

1898.



Kochany brat mój a domów przyjaźni ofiaruję
Autor

GROBOWE PIASTÓW POMNIKI NA SZŁĄZKU PRUSKIM.

OPISAŁ

JÓZEF MYCIELSKI.

1898.

POZNAŃ.
CZCIONKAMI DRUKARNI DZIENNIKA POZNAŃSKIEGO.
1898.



7123 5

943. 8 : 726 (43 8)

Odbitka z Rocznika Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego.
Tom XXV.

ZBIORY ŚLĄSKIE

Akc. 16 Nr 820 / 74 / 5

SŁOWO WSTĘPNE.

Dzieje najstarszego szczepu pierwszej historycznej dynasty naszych królów niestety nie dosyć u nas są znane. Do niedawna nie zajmowano się nimi wcale, a dopiero współcześni badacze zwrócili baczniejszą uwagę na Szlązk i jego dzieje. Chcąc się, choć w drobnej mierze przyczynić do rozszerzenia pod tym względem naszych wiadomości, korzystałem z przydłuższego pobytu w Wrocławiu, by zebrać jak najwięcej wiadomości o pomnikach grobowych Szlązkich Piastów.

Praca to zmuszna, gdyż ledwo czwarta część znanych historycznie pomników do dziś dnia się przechowała. Marniały one z różnych powodów. W ostatnich dopiero czasach rząd pruski szczególniejszą poczał pomniki przeszłości otaczać opieką. Ztąd równocześnie niemal w całym państwie pruskim polecono znawcom, pod auspicyami wydziałów prowincjonalnych, sporządzenie dokładnych spisów wszelkich dawnych budowli i zabytków, a równocześnie władze, tak duchowne jak świeckie, roztoczyły nad zachowywaniem tych pomników ścisły dozór i opiekę.

Spis pomników dla Szlązka sporządził królewski radca i konserwator zabytków *Hans Lutsch*; cennej jego pracy p. t. *Verzeichniss der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien* wyszły dotychczas cztery grube tomy, (końcowy tom 5-ty jest na ukończeniu). Praca ta dla naszych celów jest jednakże niewystarczająca. Jak już bowiem z tytułu wynika, zadaniem p. Lutscha było uwzględnienie pomników do dziś dnia istniejących, i to przeważnie ze stanowiska sztuki. Pomija on zatem zupełnie bardzo wiele zabytków historycznie ważnych, a napisy uwzględnia tylko, o ile przedstawiają same w sobie archeologiczną wartość.

Znakomite natomiast znalazłem źródła rękopiśmienne w bibliotece miejskiej wrocławskiej, i to rękopis skatalogowany jako „*Monumenta et inscriptiones Silesiacae*,” oraz obszerny zbiór pod tytułem: „*Graf Hoverden'sche Sammlung schlesischer Grabdenkmäler und Grabinschriften*.” Rękopis ten obejmuje 30 grubych foliantów. Uczony znawca i mecenas sztuki hr. J. A. J. Hoverden-Plancken zebrał tu kopie kilkunastu tysięcy napisów z bardzo licznych grobowców i płyt pamiątkowych, rozsianych po całym Szląsku. Praca tak olbrzymiego rozmiaru przechodziła oczywiście siły jednego człowieka; przeto hr. Hoverden używać także musiał obcej, nie zawsze szczęśliwie dobranej pomocy. Ztąd zbiór jego przedstawia nieocenione źródło dokumentów, które jednak krytycznem okiem rozpatrywać należy. — W pracy mojej zwróciłem niejednokrotnie uwagę na wersye, które mi się podejrzanemi wydawały. Porównałem nadto w każdym pojedynczym wypadku cytowane przez hr. Hoverden źródła.

Pomniki wszystkie istniejące dotąd w Wrocławiu osobiście oglądałem, i za autentyczność opisu ręczyć mogę. Co do reszty Szlązka opierałem się na wiernych rycinach i zkądinąd poważnych źródłach. Jednakowoż przekonałem się na pomnikach wrocławskich, że wielu dawniejszych badaczy pracę sobie bardzo ułatwiał. Niejedna nieudolna relacya pochodząca zapewne od zacnej, ale nie zawsze kompetentnej miejscowej powagi, dostała się za Hoverdenem, bez żadnej krytyki do poważnych zresztą dzieł. Potem nieraz jeden autor przepisywał od drugiego, nie zadawszy sobie nawet pracy poprawienia widocznych błędów drukarskich. Dla tego co do wierności opisu pomników i autentyczności treści napisów po za Wrocławiem nie mogę przyjąć odpowiedzialności.

Przedmiot, który mnie zajmuje, opracował przed 10 laty *Kaximierz Stronczyński* w wydanej r. 1888 w Piotrkowie książce pod tyt.: „*Pomniki książęce Piastów lenników dawnej Polski*,” a dawniej jeszcze *H. Luchs*: *Schlesische Fürstenbilder des Mittelalters*. Breslau 1872. Dzieło Stronczyńskiego obejmuje także Wielkopolskę, Kujawy i Mazowsze, a nadto podaje ryciny i uwzględnia pomniki sfragistyczne. Lecz obydwaj uczeni ba-

dacze podali tylko opisy pomników po dziś dzień istniejących w liczbie około 30 (na Ślązku). Ja wyszukałem także opisy pomników i napisów zmarniałych i zebrałem razem 115.

Oprócz pomników i napisów grobowych, podałem kilka napisów fundacyjnych i okolicznościowych; takowe nie wchodzi wprawdzie ściśle w zakres mego działania, że jednakowoż zawierają niejedną ciekawą szczegół, nie chciałem ich pominąć. Kilka wiadomości nie mających wcale cechy pomnikowej umieściłem w dodatkach.

Nadmieniam, że uwzględniłem tylko pomniki i napisy znajdujące się na Ślązku pruskim, nie badałem natomiast wcale Ślązka austriackiego, ani reszty dawnej Polski. Wiadomość o jedynym znanym mi za granicą pomniku Piasta ślązkiego, i to wprawdzie Władysława, arcybiskupa Salcburskiego, umieściłem w dodatkach.

Co do związków rodzinnych odselam do: „*Stammtafeln der Schlesischen Fürsten*“ von Dr. H. Grotefend. Breslau 1889, wedle których podałem także daty urodzin, ślubów i śmierci.*)

Co do zewnętrznej formy mej pracy, ułożyłem spisy pomników, dla lepszego zorientowania czytelnika, nie wedle miejscowości, gdzie się takowe znajdują, ale genealogicznie i chronologicznie. Napisy podaję wiernie tak, jak je odczytałem wprost z pomników, lub ze źródeł. Sądziłem, że zbytecznem będzie zaznaczać, czy użyte zostały w napisie litery gotyckie czy romańskie. Nie poprawiałem nigdzie zawartych w oryginałach licznych błędów; rozpoznanie ich tak jest łatwem, że je pozostawiam łaskawemu czytelnikowi. Tłumaczenia napisów nie podaję, gdyż zapewne tylko takich znajdę czytelników, którym średniowieczne odcienia języków łacińskiego i niemieckiego nie sprawią trudności.

Dla ułatwienia kontroli podaję przy każdym pomniku dokładnie źródła, z których czerpałem.

*) Zob. także zestawioną przezemnie *Tablicę genealogiczną Piastów*, która wkrótce wyjdzie w Poznaniu.

Wreszcie spełniam miły obowiązek, wynurzając mą wdzięczność Panom urzędnikom archiwum państwowego i bibliotek królewskiej, miejskiej i uniwersyteckiej w Wrocławiu za uprzejmość, z jaką ułatwiali moje poszukiwania.

Skończyłem pisać w Kobylempolu pod Poznaniem, w jesieni r. 1897.

Wykaz cytowanych źródeł.

Bach'sche Sammlung von Federzeichnungen in der Bibliothek der Gesellschaft für vaterländische Kultur in Breslau.

Erdmann: Beschreibung der Cathedrale ad St. Johannem und der Kreuzkirche auf der Dominsel. Breslau 1850.

Gomolke: Kirchengeschichte. Oels 1748.

„ *Denkwürdigkeiten. Breslau 1733.*

Hanke: De Silesiis indigenis et alienigenis. Lipsiae 1707.

„ *Monumenta. Breslau-Leipzig 1718.*

Henclius: Silesiographia renovata. Breslau-Leipzig 1704

Helurii (vel Aelurii): Glaciographia. Liegnitz 1625.

Graf Hoverden'sche Sammlung von Schlesiens Grabdenkmälern und Grabinschriften. Mscrpt. der breslauer Stadtbibliothek.

Inscriptiones et Monumenta Silesiae. Mscrpt. der breslauer Stadtbibliothek.

Kastner: Geschichte von Neisse. Neisse 1854.

„ *Neisser Geschichtsfreund. Neisse 1848.*

Lucae: Schlesiens curieuse Denkwürdigkeiten. Frankfurt 1699.

Dr. H. Luchs: Schlesische Fürstenbilder des Mittelalters. Breslau 1868—1870.

Hans Lutsch: Verzeichniss der Kunstdenkmäler d. Provinz Schlesien. Breslau 1886—97.

Zeitschrift des Museumvereins zu Breslau 1859 et seq. Artikel: Schlesiens Vorzeit.

Schickfuss: Neuvermehrte schlesische Chronika etc. Jena 1625.

Schönwälder: Die Piasten zum Brieg. Brieg 1855.

Schultz: Schlesiens Kunstleben im 13. u. 14. Jahrhundert. Breslau 1872.

Seidlitz'sche Denkmäler und Inscriptionensammlung. Mscrpt. d. bresl. Stadtbibliothek 1694.

Sommersberg: *Scriptiones rerum silesiarum*. Lips. 1729—1732.

Kazimierz Stronczyński: Pomniki książęce Piastów etc. Piotrków 1888.

Thebasius: *Liegnitzer Jahrbücher*. Jauer 1733.

Wahrendorf: *Liegnitz'sche Merkwürdigkeiten*. Budissin 1724.

I. Pomniki Książąt z linii Wrocławskiej.

1. **Bolesław Wysoki**, syn Władysława II i Agnieszki Austriaczki, ur. 1122 † 1201, pochowany w Lubiążu. W kościele klasztoru lubiązkiego jest płyta piaskowcowa z nasadzoną mosiężną postacią księcia w pancerzu i mitrze, u boku miecz, w jednym ręku oszczep, w drugim tarcz z orłem szlążkim; w koło napis:

¹⁾ *Anno. Dni. MCCI, vii Id. Decemb. O (biit) Illust. Bolezlaus. Dux. Slesic. Fundat. Lubensis. Cenobii.

Rękopis Inscr. pag. 2316 podaje jeszcze następną wzmiankę:

Anno supra mille ducentos primo, die sexta Decembris, Boleslaus, dux Silesiae, dominus Wratislaviensis, amiscis intra breve temporis spetium quatuor filiis, solo Henrico Barbato haerede relicto, carnis compage solutus mortem oppetiit. Sepultus in Monasterio Leubensi, ubi tumulo ejus hi versiculi leguntur inscripti:

Dux. Boleslaus. Honor. Patriae. Virtute. Deinceps.

Cui. Par. Nullus. Erit. Per. Regna. Polonica. Princeps.

Conditur. Hoc. Loculo. Locus. A. Quo. Conditus. Iste.

Daemonis. Ara. Prius. Tua. Transit. In. Atria. Christe.

Ten drugi napis już nie istnieje, a był umieszczonym na skrzyni drewnianej, stanowiącej pierwotnie pokrywę pomnika.

¹⁾ Znak * oznacza, że pomnik istnieje po dziś dzień.

Wyrazy „*Daemonis ara prius etc.*“ tłumaczą się tem, że na miejscu klasztoru lubiązkiego stała dawniej świątynia pogańska.

Conf.: Hov. V 1, Sch. II 10, Wahr. 51, Hen. cap. 4, Str. 164, Lutsch II 612, Inscr. 231 b, Luchs 6.

2. Henryk I Brodaty, książę wrocławski, krakowski i sandomirski, syn Bolesława Wysokiego i Wieniawisławy, księżniczki Czeskiej, ur. 1178 † 1238.

* Pomnik w kościele klasztoru trzebnickiego, postawiony w r. 1680, zapewne w miejsce zniszczonego pierwotnego monumetu. Jest podwójna tumba zawierająca zwłoki księcia Henryka, oraz W. mistrza Krzyżaków, Henryka de Feuchtwangen. Pokrywę stanowią dwie płyty z czarnego marmuru. Płyta księcia Henryka pochodzi z pierwotnego pomnika; przedstawiony na niej książę w leżącej postaci; w okół jest napis:

Dux. Henricvs. Honor. Silesie. Qvem. Plangere. Conor.

Hic. Jacet. Hvnc. Fvndans. Fvndvm, Virtvte. Redvndans.

Tvtor. Egenorvm. Schola. Morvm. Virga. Reorvm.

Cvi. Sit. Absqve. Mora. Locvs. Bonvs. In. Reqvie. Ora.

Na podstawie starego pomnika miał być jeszcze wykuty napis:

Anno Domini MCCIII fundatum est hoc claustrum sancti monialium a pio duce Henrico, consecrata vero est haec ecclesia sub eodem duce A. D. MCCXIX.

Conf.: Hov. V 3, Inscr. 265, Wahr. 56, Schultz K. 25 Bach 2, 3, Lutsch II 585.

3. Święta Jadwiga, żona Henryka Brodatego, córka Bertolda hr. Meranu, ur. 1174, ~ 1186, † 1243, kanonizowana 1266.

* Pomnik Świętej Jadwigi w kościele trzebnickim jest jednym z najbogatszych pomników na Śląsku, aczkolwiek sztywny i niesmaczny. Stawiała go ksieni trzebnicka Krystyna Katarzyna z Wierzbna Pawłowska. Przedstawia postać w szatach książęcych i mitrze, trzymającą w ręku model klasztoru trzebnickiego. Nad sarkofagiem znajduje się baldachin, a w koło balustrada z spiżowemi drzwiami, na których umieszczone orły szląskie. Napisu nie ma.

Conf.: Luchs 8, Lutsch II 585, Schulz K. 25, Bach 93.
(Porównaj także Dodatek I.)

4. **Henryk II Pobożny**, książę szlązki i krakowski, syn Henryka Brodatego i Św. Jadwigi, ur. 1191, pojął za żonę Annę, córkę Ottokara, kr. Czeskiego r. 1216, zginął pod Lignicą 9/4 1241.

Pomnik wspinały z piaskowca znajduje się w Wrocławiu, w kościele Św. Wincentego (dawniej Św. Jakóba.) Starą jest tylko wierzchnia płyta, wyobrażająca księcia w zbroi, mietrze i płaszczu, a trzymającego w jednym ręku oszczep, a w drugim tarczę z szlązkim orłem; głowa spoczywa na hełmie. U nóg księcia wije się skurczona postać Mongoła. Cała figura polychromicznie ubarwiona. W koło płyty bierzy napis:

*Henricvs. Secvndus. S. Hedvigis. Filivs. Pivs. Dei. Gratia Dvx. Slesie. Fvnd. Ecclesiae. Hujvs. Occvb. In. Proelio. Ad. Lignitiam. MCCXLI. Requiescat. In. Pace.

Pomnik ten odnowiony został staraniem hr. Schaffgotsch, który ród swój po kądzieli od Piastów wywodzi, o czem świadczy umieszczona u podstawy tablica marmurowa z napisem:

*Leopoldus S. R. J. Comes a Schaffgotsch etc. etc, monumentum hoc, grato ergo prosapiam suam animo restaurari fecit MDCCCXXXII.

Conf.: Hov. XIX 1, Luchs 9, Lutsch I 187.

W tymże kościele Św. Wincentego miał się znajdować napis:

A. D. MCCXLI fundatum est monasterium S-ti Jacobi per inclytum ducem Silesiae, dominum Henricum II, filium S-tae Hedvigis, tandem ejus post obitum per conjugem ejus, dominam Annam consumatum, qui etiam sequenti anno pro defensione Christi fidelium bellans cum Tartaris, ab iisidem est occisus, et hic cum filiis duobus et una filia sepultus.

Conf.: Hov. V 54, Wahr. 60. (Może ten napis był tylko w metryce kościelnej).

W farze katolickiej Św. Jakóba w Nysie znajduje się ołtarz poświęcony Henrykowi Pobożnemu z dedykacją:

*Christo Deo Et Divo Henrico. Conf.: Lutsch IV 96.

5. Anna, żona Henryka Pobożnego, córka Ottokara, króla czeskiego, ur. 1204, ~ 1216, † 1265.

W Wrocławiu, w kościele PP. Urszulanek (dawniej Kларыsek) znajduje się wpuszczona w podłogę płyta z piaskowca z napisem:

*Anno. Do. MCCLXV. In. Nocte. S. Johis. B. Obiit. Anna. Ducissa. We. (wratistaviae) Fla (filia) Reg. Boh. Fudatrix. Mōsteri. S. Clare. Hic. Sepulta.

Conf.: Hov. VI 2, tom I 317, Lutsch I 188.

*W tymże kościele Urszulanek jest obraz olejny, restaurowany w r. 1631, przedstawiający księżną Annę trzymającą na rękach model ufundowanego przez siebie klasztoru. Miała tam też być tablica (zapewne drewniana pokrywa dawniejszego sarkofagu), z napisem gotyckim:

Anna, eine Fürstin, eine Tochter des Königs von Böhmen, eine vertraute Fürstin Henrici des andern, welchen die Tartaren erschlagen, und Fürstin zu Breslau, Stifterin des Klosters S. Clarae, die gestorben ist im Jahr 1265, in der Nacht St. Johannis des Täufers, hie begraben in dem Chor der Schwestern, in der Capelle S. Hedvigis. Du Seelige Stifterin Anna, biete vor uns.

Conf.: Hov. I, Som. I 317, Lutsch I 188, Stron. 182, Inscr. 90. (Zob. Dodatek IV.)

6. Henryk III Biały, książę Wrocławski, syn Henryka Pobożnego i Anny Czeszki pojął 1^o 1252 Juttę, córkę Konrada, ks. Mazowieckiego, 2^o Agnieszkę, córkę Albrechta Sańskiego, † 1266.

W kościele Urszulanek (Kларысек) w Wrocławiu miał się znajdować, nieistniejący dziś napis:

Dux Henricus Tertius, qui Obiit A. D. MCCLXVI in vigilia S-ti Andreae Apostoli.

Conf.: Hov. XXIII, 1, Inscr. 92.

Henryk IV Probus, książę wrocławski, krakowski i sandomirski, syn Henryka Białego i Jutty Mazowieckiej, ur. 1248, ~ 1279 Matyldę Brandenburską, † 1290.

W kościele Św. Krzyża w Wrocławiu znajduje się w presbiterium wspaniały gotycki sarkofag, otoczony kratą. Ściany tego sarkofagu podzielone są na pola, zakończone ostrołukiem a wypełnione postaciami mnichów i członków rodziny książęcej Szereg tych postaci wyobraża pochodź pogrzebowy. Na płycie leży postać księcia w zbroi, szatach książęcych i mitrze, z mieczem i tarczą, na której wyobrażony orzeł szlążki. Takież orzeł powtarza się we wzorze sukni, oraz na mniejszej tarczy, umieszczonej na prawo głowy. Na lewo odpowiada jej takież tarcz z orłem krakowskim. Napis w około płyty brzmi:

*Henricvs. Qvartvs. Mille. Tria. C. Minvs. X. Obiit. Ille. Egregivs. Annis. Sle. Cra. San. Dvx. Nocte. Johannis.

Conf.: Luchs 10, Lutsch I 180, Sch. I 64, Wahr. 68, Erd. 158, Str. 197.

W tymże kościele znajduje się zawieszona na tylnej ścianie obok kruchty drewniana tablica, która niezawodnie stanowiła dawniej część wieka pomnika, a na niej gotycki napis z 14 wieku:

*An. Dn. MCCLXXXVIII. In. die. S-ti Bartholomei. Magnific. Princeps. Heinricvs. Qvartvs. Probv. dvx. vulgariter. dictvs. der. milde. Förste. debellav. potenciam. rvthenorvm. et cracoviensivm. eteni eodem. die. manus. Dni. erat. cū. eo. Anno. Dni. MCCXC. vigilia S-ti. Johis. baptiste. obiit. idē. magnific. pnceps. henric. qrtvs. dvx. Slesie. cracoe. et. zēdamie. q. fūdavit. istū. locū. ad. hōrē. oīpotētis. dei. ac. vivīfice. crucis. xri. orate. pro. eo.

Conf.: Hov. VII 1, Seidl. 886, Lutsch I 27, Str. 207

Stronczyński oczywiście tablicy tej nie oglądał, lecz spuścił się na niedokładną relacyą, podaje bowiem wierną zresztą podobiznę, ale pisze o tablicy kamiennej, wmurowanej w ścianę. Ja skonstatowałem osobiście, że tablica jest drewnianą i że wisi na ścianie pochyło na żelaznym haku.

Oprócz tych istniejących podziś dzień pomników, wspominają źródła o napisach, które się może znajdowały na sarkofagu przed jego restauracyą, lub na bocznych ścianach drewnianego wieka:

a) Henricus Probus Dux Wratislaviae Fundator.

b) Insignia illustris principis ac Domini, dni Henrici IV, cognomento Probi, ducis Slesiae, domini Wratislaviae, Cracoviae et Sandomiriae, qui in choro hujus ecclesiae, quem biennio ante suum obitum fundaverat, sepultus est. A. Dni. MCCXC. Dilexi Decorem. Domus. Dei.

c) Alii dividunt propria et ditiores fiunt, Alii rapiunt sua et semper in egestate sunt.

Conf.: Hov. VIII 1, XXV 2, Inscr. 47, Seidl. 82.

Pomnik księcia Henryka stał dawniej na innem miejscu, przy odnowieniu przed kilkudziesięciu laty przeniesiony został do presbiterium, i podobnie jak pomnik Henryka Pobożnego, przyozdobiony polychromicznie. Podstawa pomnika i ściany wykute są z kamienia ciosowego. Co do wierzchniej płyty z postacią księcia sądzono dotychczas, że ukształtowaną jest z gliny i wypaloną w ogniu. Analiza Dr. Gismana wykazała atoli, że wykutą ona jest z gliniastego wapienia.

8. Henryk V Otyły (Ventrosus, pinguis, crassus), książę Wrocławski, syn Bolesława II Łysego i Jadwigi księżniczki Askańskiej, ur. 1242 (?), ~ z Elżbietą, córką Bolesława, księcia kaliskiego, † 1296.

W Wrocławiu, w kościele Urszulanek (Klarysek) jest umieszczoną w podłodze płyta granitowa z mocno wydeptanym napisem:

* A. Domini. MCCXCVI. Obiit. Illustrissims. Princeps. Henricvs. Quintvs. Dvx. Slesie. Et. Dominvs. Wratislav. Mens. XXII Februarii.

Conf.: Lutsch. I 188, Hov. XXIII 5, Inscr. 92.

Hrabia Hoverden podaje opis nieco odmiennie:

Henricvs. Quintvs. Silesiae. Dvx. et. Dominvs. Wratislaviensis. qui obiit. Anno. Dni. MCCXCVI. In. festo. Cathedrae. S-ti. Petri. Apostol.

Przypuszczam, że się tu hr. Hoverden omylił, i że wziął za wzmianką o pomniku ustęp notatki zawartej w rękopisie Monumenta et Inscriptiones Silesiacae. (Zob. Dodatek IV).

9. Elżbieta, żona Henryka V, córka Bolesława ks. kaliskiego, † 1300.

W kościele Klarysek miał się znajdować napis:

D-na Elisabeth. Consors. Dvcis. Henrici. Qvinti. Qvae. Ob. A. D-ni. MCCC. In. Festo. S. Hieronymi.

Conf.: Hov. XXIII 5, Inscr. 92. (Zapewne to także tylko notatka, zob. Dodatek IV).

10. Anna, córka Henryka V, ksieni Klarysek w Wrocławiu, † 1343.

W kościele Klarysek miała się znajdować płyta spiszowa z ozdobnym gotyckim napisem:

Anno. Dni. MCCCXLIII. vi. nonas. Octob. Obiit. Anna. VI. Abbatissa. Stae. Clarae. Filia. Dvcis. Henrici. Ventrosi. Hic. Sepolta.

Conf.: M. Z. 335 Nr. 9. (Porównaj Dodatek III.)

11. Henryk VI, ostatni książę wrocławski, syn Henryka V, ur. 1325, ~ 1310 Annę, córkę króla niemieckiego Albrechta, † 1325.

W kościele Klarysek w Wrocławiu był grobowiec, z którego jedynie pozostała wierzchnia płyta, wmurowana obecnie w ścianę i polychromicznie ozdobiona. Przedstawiony tu jest książę w zbroi, płaszczu i mitrze; trzyma miecz i tarczę z orłem szlążkim w polu czerwonym (!), w około gotycki napis:

*M. Ter. C. X. Ter. V. (1325) Noc. Kath. Mors. Rapit. Acer. Hen. Principatum. Sextvm. Wratzle. Dominatvm. Contv-lit. Extremis. Regnantibvs. Iste. Bohemis.

Conf.: Luchs 11, Lutsch I 188, Gomol. M. I 125, M. Z. 335, Str. 239.

Ostatnie słowa napisu odnoszą się do faktu, że po śmierci Henryka VI księstwo Wrocławskie przeszło pod panowanie królów czeskich.

W tymże kościele jest jeszcze jedna płyta granitowa z napisem dziś zupełnie wytartym; takowy miał pierwotnie brzmieć:

*Anno. Dni. MCCCXXV. Obiit. Illustr. Princps. Henricus VI. Dux. Slesiae. Et. Dominvs Wratistaviens. Nocte. Stae Catharinae.

Conf. Hov. XXIII 10, Inscr. 90, M. Z. III 335, nr. 9, Lutsch I 188.

12. Elżbieta, córka Henryka VII. (Zob. niżej pod pomnikami książąt Oleśnickich oraz Dodatek IV).

II. Pomniki Książąt z linii Głogowskiej.

13. Konrad Garbaty (Gibbosus, Koberlein), syn Konrada I i Salomei, księżniczki Wielkopolskiej, córki Władysława Odonika, Pan na Żeganiu, proboszcz tumu wrocławskiego, patriarcha Akwileji, † 1304.

W kościele Lubiążkim jest w podłodze płyta kamienna z nasadzoną ze spiżu postacią księcia w habicie duchownym, z mitrą na głowie. W koło napis:

*En. Cūrad. Ego. Dvx. Hoc. Sub. Marmore. Dego.

Qv̄e. Tenvit. Cvra. Johais. PPositura.

Conf.: Hov. XI 2, Somm I 347, Theb. I 139, Luchs 15, Lutsch II 612, Str. 228.

*Tegoż Konrada posąg z palonej gliny znajduje się w tumie głogowskim. Conf.: Lutsch III 27.

14. Przemko, książę na Ścinawie (a nie jak mylnie podaje Stronczyński na Szprotawie), syn Konrada I, a brat Konrada Garbatego, † 1289.

W kościele w Lubiążu jest w posadzkę wpuszczona płyta kamienna, ze spiżową postacią księcia w misiurce, z mieczem i tarczą. Na tle rozsiane małe tarcze z szlążkami orłami. W koło napis:

*Qve. Dedit. In. Donis.

Devs. Et. Natvra. Polonis.

Svmmis. Avt. Pronis.

Ducis. Hui(c), Erant. Premeconis.

Conf.: Hov. XI 9, M. Z. III 334, Luchs 14, Lutsch II 612, Str. 225.

Luchs tłumaczy ten napis następnie: „Was Gott an höchsten und niedrigsten Gaben den Polen verlichen, das besass dieser Herzog Pzemislaus.“ Stronczyński stosuje, zdaniem mo-

jem mylnie wyrazy „*summis et pronis*“, nie jak Luchs do „*donis*“, lecz do „*Premeconis*“, i tłumaczy: „Cokolwiek w darze dał Bóg i natura Polakom, wzniosłego i chętnego tego Przemka było udziałem.“ Sądzę, że obydwa tłumaczenia są niedobre. Przymiotnik: „*pronus*“ nie znaczy niski, lecz raczej skłonny, łaskawy; zatem Luchs kładzie niesłusznie „*pronis*“ w przeciwieństwie do „*donis*“. Jabym tłumaczył: „Cokolwiek dał Bóg i natura Polakom z darów wzniosłych i łaskawych, to było tego księcia Przemka udziałem.“

15. Mechtylda, żona Henryka III, księcia glogowskiego i poznańskiego, córka Albrechta ks. bruńswickiego, † ca. 1318.

W tumie glogowskim był jeszcze przed rokiem 1853 pomnik przedstawiający na płycie piaskowcowej księżnę, owiniętą w całun, u stóp jej znajdował się karzeł.

Conf.: Lutsch III 28.

16. Henryk II (IV) Wierny, książę glogowski, zegański i poznański, syn Henryka I-go (III), † 1342.

*W kościele farnym w Żeganiu jest pomnik z piaskowca z postacią księcia w pancerzu, płaszczu i mitrze. Na spięciu płaszcza wyraz *Henricus*; zresztą nie ma żadnego napisu.

Conf.: Hov. XIX 2, Luchs 26, Lutsch III 152, Str. 226.

17 i 18. Jadwiga i Salomea, córki Henryka II-go (IV), † 1348 i 1352.

W klasztorze lubiązkim miał być kamień z napisem:

Hic. Jacent. Pueri. S. Hedvigis. Hedvig. Und. Och. Salome. Mit. Got. Frohent. Sich. Ummer. Me. Henricus. Czwoy. Edle. Kind. Von. Glogow. Hier. Begraben. Sind. Alle. Hernach.

Conf.: Hov. VI 3, Som. I 354.

Hr. Hoverden zapisuje ten pomnik pod tytułem: „Kinder der St. Hedvig.“ Oczywiście tu zachodzi pomyłka. Święta Jadwiga nie miała córek Jadwigi ani Salomei; są to natomiast córki ks. Henryka II glogowskiego i Matyldy brandenburskiej i wprawdzie była Jadwiga, księżną trzebnicką, a Salomea żoną Henryka ks. Reuss. Przypuszczam, że wyraz *Hinricus* stał w oryginale w skróceniu: *Hinric.*, a w takim razie może oznaczał: *Hinrici*, i do niego się stosuje wyraz: *pueri*, jako *geniti-*

vus. Napis więc tłomaczę w ten sposób: Tu leżą Jadwiga i Salomea, szlachetne dzieci Henryka II glogowskiego, potomka Św. Jadwigi etc.“

19. Przemko, książę glogowski i poznański, syn Henryka I (III), † 1331.

W Lubiążu miał być kamień z napisem:

Przemislavs Glogoviensis, sepultus in monasterio leubusensi.

Conf.: Hov. XI 6, Som. I 351.

20. Katarzyna, żona Henryka VIII Wróbla, księcia na Koźuchowie, Zielonej górze i Szprotawie, a córka Władysława, ks. Opolskiego, † 1420.

W tumie glogowskim miał być napis:

A. D. Millesimo CCCC vigesimo... die Mensis Junii obiit illustris Dna Catharina, Dei Gracia Ducissa Silesiae, nec non Freistadiensis & Grünbergensis domina, quae Sepulta est in Ecclesia B. Mariae Virg. Majoris Glogoviae.

Conf.: Hov. XXV 3, Seidl. 184.

21. Jan I., książę na Żeganiu i Głogowie, syn Henryka VIII Wróbla i Katarzyny Opolskiej, † 1499.

W kościele protestanckim w Wołowie miała się znajdować płyta kamienna z orłem szlązkim i napisem:

Johannes Hertzog in Schlesien zum Sagan und Gross Glogau, Obiit A. MCCCXLIX. Renovatum MCCCCLXIII.

Conf.: Hov. XIII 1.

22. Scholastyka, żona Jana I na Żeganiu, córka Rudolfa Elektora Saskiego, † 1463.

W kościele farnym na Żeganiu znajdowała się płasko-rzeźba przedstawiająca panią rycerskiego rodu. Hoverden sądzi, że to pomnik Scholastyki.

Conf.: Hov. XIX 5.

23. Wacław, książę na Żeganiu, syn Jana I, † 1488.

W kościele Św. Barbary w Wrocławiu, była do niedawna płyta mosiężna przedstawiająca księcia w mitrze i habicie mnisim, na tle gotyckiego ornamentu. W koło napis:

Illustris Quondam Dux Slesiae et Sagani, Dns Wenceslaus, Deo Devotus Princeps, Spretis Principatus Honoribus;

Religioni Ac Sanctimoniae In Hac Urbe Deditus, Inter Plebejos Cimiterio Hoc Se Tumulari Et Humilitatem Cupiens Hic Sepultus. Obiit Poenultima Aprilis MCCCCLXXXVII.

Conf.: Luchs 27.

Miał tu jeszcze być kamień z napisem:

A. D. MCCCCLXXXVIII, FERIA Tertia Ante Philippi Jacobi Obiit Illustris Princeps Et Dominus Venceslaus de Sagano, Dux Slesiae, Hic Sepultus. Orate Deum Pro Eo, Cuius Anima Requiescat In Pace.

Conf.: Gomol. II 97.

W tymże kościele miała jeszcze być drewniana tablica, przedstawiająca Chrystusa sądzącego żywych i umarłych z napisem:

Tausint CCCC im LXXXVIII Jore, am abinde philippi jacobi ist gestorben der edle und hochgeborene Fürste, Hertzog Wenzel von Sagan, Hertzog in Schlesien, der unter der Halle begraben lait, nachdem er begehret hot. Byt Got Vor. Im. Amen.

Conf.: M. Z. II 65, Luchs 27, Lutsch I 247.

24. Jadwiga, córka Jana II na Żeganiu, żona Jana ks. na Ziębicach i Oleśnicy, ur. 1477 † 1524.

W kościele parafialnym w Ziębicach miał się znajdować napis:

Illustris ducisse Hedvigis, Principis Saganensis Progenite memoria, quae obiit XV mens. Febr. Anno Virginis partus MDXXIII.

Conf.: Inscr. 280.

25. Katarzyna, żona Jana II na Żeganiu, córka Wilhelma ks. Opawskiego † 1505 vid. Dodatek VII.

III. Pomniki Książąt z linii Oleśnickiej.

26. Konrad I, Pan na Kaliszu, Namysłowie i Oleśnicy, vid. Dodatek V.

27. Elżbieta, żona Konrada I, a córka Henryka VI Wrocławskiego, † 2328, vid. Dodatek IV.

28. Konrad II, książę na Oleśnicy i Koźlu, nazwany: „Der Groe Hire“ (der grosse Herr), syn Konrada I i Ofki księżniczki Kozielskiej, ur. 1338, † 1403.

W dolnej części kościoła w Trzebnicy, obok studni Ś-tej Jadwigi znajduje się płyta z białego marmuru z napisem:

* Anno. Domini. MCCCCIII. XI. die junii obiit Illustris Princeps Conradus Sedus, Dux Slesiae, Dominus Olsnicens. et. Coslens.

Conf: Hov. VI 15, XXVI 4, Seidl. 168, Som. I 377, Lutsch II 584.

IV. Pomniki Książąt z linii Świdnickiej.

29. Bolko I Surowy, syn Bolesława Łysego, ks. Wrocławskiego i Jadwigi Askańskiej, † 1301.

* W kościele krasoborskim znajduje się wspaniała tumba, z której zachowana dziś jedynie wierzchnia płyta z czarnego marmuru zawiera olbrzymią postać księcia, z gołą głową, w pan-cerzu, dalmatyce i płaszczu; w ręku miecz i tarcza z orłem świdnickim; nogi spoczywają na lwie. Pomnik ten, niezupełnie odpowiednio odnowiony przypomina całym układem i polychromicznym zabarwieniem pomnik Henryka Probusa w Wrocławiu. Ze zniszczonego dziś zupełnie napisu cytują źródła jedynie ułamki:

MCCC... III Kl. Febr... Boleko senior filius inclyti ducis Bo...

Czy ten pomnik rzeczywiście odnosi się do Bolka Surowego, czy też do najstarszego syna jego, również Bolka jest rzeczą nierozstrzygniętą. (Conf.: Dodatek VIII).

Conf.: Hov. VI 13, Som. I 391, Luchs 29a.

30. Bernard Stateczny, ks. Świdnicki i Fürstenbergski, syn Bolka Surowego i Beatryczy brandenburskiej, poślubił Kunegundę, córkę Władysława Łokietka, † 1326.

W kościele Krasnoborskim miało być epithaphium z napisem:

Hic requiescit dux inclytus Schwidnicensis Bernardus, fundatoris hujus coenobii Bolconis gloriosi filius. Satis est. Obiit Anno Christi MCCCXXVI. Die Viator Requiescat In Pace

Conf.: Hov. III a, Hen. 223, Inscr. I 690, Luc. 1936.

Rękopis Inscr. p. 53 podaje notatki: Anno 1326 (3. Kal. Maji, ite habet, Mst. in membran., et non An. 1314, ut vulgo notatur) obiit incl. princeps. Dns. Bernardus, dux Swidnicensis, fundator hujus Conventus.“ (Zob. Dodatek VIII).

31. Bolko II, na Ziębicach i Fürstenburgu, syn Bolka I, † 1241, i

32. Jutta, żona jego.

W kościele Cystersów w Jaworowie znajduje się w kaplicy św. Magdaleny, za wielkim ołtarzem kamienny pomnik, na którym wyobrażony jest książę w pancerzu, dalmatyce i płaszczu; w rękę trzyma pugiń, w drugim tarczę z orłem szlążkim; na pięciu płaszczu oraz na pasie znajdują się jakieś litery zatarte, które zapewne stanowiły część napisu. Obok księcia stoi jego małżonka w zakonnym habicie.

Pomnik ten stał pierwotnie w głównej nawie, a gdy uległ zniszczeniu podczas wojen husyckich tu go przeniesiono i odrestaurowano. Dawny napis zaginął; nowy napis marmurowej tablicy po nad grobowcem brzmi:

*Ilustris Princeps Bolco, Dux Slesie, obiit Anno MCCCXLI, III id. junii; sequenti. vero Anno VI non. Maji Jutta uxor ejus, fuerstenbergenses et Monsterberges laudatissimi, quorum aeterni Dei Patris Filius animas & conditor & redemptor earum in aeterna cum omnibus heic et ubique in ipso quiescentibus habeat requie. Amen.

Conf.: Hov. IV a, Hel. 173, Luchs 20, 21, Lutsch II 88 Str. 224.

Na tablicy drewnianej miał być jeszcze napis:

Monumentum celsissimi Principis Bolconis & Giuttae, pii-ssimae conjugis ejus, ducum monsterbergensium et fuerstenbergensium, insignium cultorum B. M. Magdalенаe et benefactorum Henricovii.

Conf.: Hov. XVIII 303.

W 18 wieku przeniesiono szczątki Bolka I i Jutty do klasztoru Krasoborskiego i złożono obok grobowca Bolka I pod marmurowem epitaphium z napisem:

* Aetate. Florente. Defloruit. Et, Vulnere. Percussus. Lethali. Victima. Letho. Concidit. Boleslai. Ducis. Svidnicensis. Pientissimi. Boleslaus. Princeps. Filius. Inclytae. Prosapiae. Spes. Inclyta. Cujus. Ossa. Cum. Fundatorum. Domus. Hujus. Reconditis. Cineribus. Novo. In. Hoc. Sarcophago. Grata. Posteritas. Grisovena. Deposuit. Ao MDCCXXXVIII. Nosce. Viator. Quia. Nos. Omnes. Serius. Aut. Citius. Aeternitatis. Metam. Prosperamus. Ad. Unam. Concedant. Superi. Propitii. Tibi Qui. Legis. Vel. Audis. Felicem. Ac. Beatam.

Conf.: Hov. XVIII 179, Str. 255.

Opisując te pomniki dodaje Hoverden:

„Zwischen obigen befindet sich der Sarcophag von Boleslaus, welcher auf dem Schlosse zu Bolkenhayn durch einen unglücklichen Wurf des Hofnarren Thau getödtet wurde.“

Czy to się raczej nie odnosi do samego Bolka II i do słów napisu „vulnere percussus lethali? (Zob. Dodatek VIII).

33. Bolko III Mały, książę na Świdnicy, Fürstenbergu i Jaworze, margrabia niższej Łuzacyi, syn Bernarda Statecznego i Kunegundy Łokietkówniej, † 1368.

* W kościele Krasoborskim w kaplicy książęcej, obok pomnika Bolka I stoi wspinały sarkofag, nad którym postać księcia w zbroi, kaftanie płaszczu i mitrze; w ręku sztylet, w drugim tarcz z orłem świdnickim, pod głową hełm z szachownicą dolnoszlązką; u stóp lew i pies, oraz rąbek tarczy, na której zielony cielec w białym polu (herb dolnej Łuzacyi), ściany sarkofagu ozdobione są sześciu postaciami podpierającymi gżems; pomiędzy nimi znajdują się tarcze z herbami. Są to zapewne wasale, lub alianci księcia, i ich to niezawodnie herby. Takowe należą do rodzin: Askańczyków, Zedlitzów, Reibnitzów, Schaffgotschów, Zeissbergów i Bolzów; jeden herb jest nieznany. Cały pomnik, niezgrabnie odnowiony nie nosi żadnego napisu.

Conf.: Luchs 29, Str. 257 ff.

W kościele N. M. P. w Świdnicy miało się znajdować w presbyterium epitaphium z napisem:

Anno. Dom. MCCCLXVIII Obiit Inclutus Dux Bolco Dominus In Schweidnitz Et Marchio Lusatiae In Die Marthae Feria Sexta.

Conf.: XX 3, Inscr. 77.

34. Agnieszka, żona Bolka Małego, córka Leopolda Austryackiego, † 1392.

W kościele N. P. M. w Świdnicy było w wielkim oltarzu epitaphium z napisem:

Anno. Dom. MCCCXCII In Die Pvrificationis Virginis Gloriosae Obiit Ilustrissima Ac Sereniss. Dna Agnes Ducissa Svidnicens. Hic Sepulta In Medio Chori.

Conf.: Hov. VI 11, XIX 3, Inscr. 331, Som. I. 402.

V. Pomniki Książąt z linii Opolskiej.

35. Władysław, książę opolski, syn Kazimierza I i Violi bułgarskiej, † 1281.

* W Rudzie w kościele parafialnym, dawniej Cystersów, znajduje się płyta z wyobrażeniem księcia, jako fundatora klasztoru.

36. Przemysław, ks. raciborski, syn Władysława Opolskiego i Ofki, córki Władysława Odonica, (poślubił Annę, córkę Konrada II mazowieckiego), † 1306 i

37. Ofka, córka jego, ksieni Dominikanek w Raciborzu, † 1359.

* W farze protestanckiej (dawnym kościele dominikańskim) w Raciborzu znajduje się płyta grobowa na cześć ks. Przemysława i córki jego Ofki czyli Eufemii. Stanowiła ona kiedyś wieko tumby, która stała w kaplicy Św. Dominika, obecnie wmurowana w ścianę i pomalowana olejno. Wyobrażony na niej książę w pancerzu, z mieczem w ręku; księżniczka odziana w faldzisty płaszcz, trzyma ręce skrzyżowane na piersiach. Pomnik ten, mocno uszkodzony pochodzi z 15 wieku.

Conf.: Lutsch IV 344.

38. Bolesław, ks. na Niemodlinie, † 1362 i

39. Bolko II, ks. opolski, † 1356, synowie Bolesława I, ks. opolskiego.



W kościele protestanckim (dawniej Minorytów) w Opolu znajduje się wspólny grobowiec obydwu braci. Piaskowcowa płyta przedstawia postacie książąt wielkości naturalnej stojących obok siebie. Książę Bolesław trzyma w lewym ręku tarczę z orłem górnoszlązkim, prawica zaś spoczywa na rękojeści miecza. Książę Bolko trzyma w jednym ręku także tarczę, w drugim goły miecz, którego pochwa przytwierdzona do długiego łańcucha, okalającego szyję. Obydwaj książęta w mitrach odziani w misiurki, kaftany skórzane i książęce płaszcze. W koło wspólnej płyty znajdował się napis, z którego jeszcze tylko odczytać można następujące wyrazy:

...Aprilis obiit dominus boleslaus dux oppolien... (an)
no Dni M^oCCC^oLVI^o die XXI mensis junji obiit illustris
princeps dns bolko oppoliens om(nium) sed(s) (secundus) tep
(tempore).

Conf.: Luchs 25, 26, Lutsch IV 234, Str. 280.

40. Bolko III, ks. opolski, syn Bolka II i

41. Anna, żona jego, † 1378.

*W tejże farze w Opolu znajduje się wspólna płyta, stanowiąca dawniej wierzch sarkofagu, dziś wmurowana w ścianę. Przedstawiony tu książę w misiurce, pancerzu, płaszczu i mitrze; głowa spoczywa na hełmie, nogi na śpiącym lwie; lewa ręka trzyma tarczę, prawa ukruszona niezawodnie musiała dzierzyć oszczep. Księżna w długiej sukni spiętej bogatą klamrą i płaszczu ze śpiną ma na głowie czepiec z welonem. Z bardzo uszkodzonego napisu widne jeszcze tylko ślady:

... s... ms... apl... o... incl. Dna. Anna. duc... a...
oppol... A. Dni. MCCCLXXVIII. to znaczy: ...mensis aprilis obiit incl(yta) domina Anna ducissa oppoliensis etc.

Conf.: Hov. XI 4, Luchs 23, 24, Lutsch IV 234.

Bolko IV Stary, książę opolski, niemodliński i strzelecki, syn Bolka III, † 1437 i

43. Małgorzata, żona jego, córka hrabiego Gorycyi.

W kościele farnym w Opolu była do niedawna drewniana tablica z wyrzyniętym napisem:

AO. DO. MCCCCXXXVII. domin. asce.... dns....
 oppol.... nec non conthor sua margita. i. e. Anno domini 1437,
 dominica ascensionis obiit illustr. dominus. Boleslaus dux oppo-
 liensis, nec non conthoralis sua Margarita.

Conf.: Lutsch IV 235.

44. **Jadwiga**, żona Bolka V Wołoszki, ks. opolskiego,
 córka Hincza de Cujau, † 1479.

W Wrocławiu w kościele Św. Wojciecha miał być ka-
 mień z napisem:

Anno domini MCCCCXXXIX (?) in vigilia purificatio-
 nis Mariae obiit domina Hedvigis, relicta domina Bulconis, du-
 cis oppoliensis, hicque sepulta.

Conf.: Hov. XXIII 20, Inscr. 75.

Czy hr. Hoverden nie wziął tu znów prostej notatki
 z metryki za kopią na pomniku?

45. **Jan**, książę na Opolu, Głogowie, Ziębicach, Koźlu
 i Raciborzu, ostatni Piast z linii opolskiej, syn Mikołaja I ks.
 opolskiego, † 1532.

* W farze katolickiej ad S-tem Crucem w Opolu znaj-
 duje się tablica z czerwonego marmuru z herbami pod wzglę-
 dem heraldycznym znakomicie wykonanymi i napisem:

Anno MDXXXII die XXVII Martii obiit illustris et
 inclutus Princeps. D. D. Joannes in Slesia, dux ultimus oppo-
 liens., glogoviens., nec non dominus ratiboriens. ZC (?) de Deo
 in et hominibus pietate et beneficientia bene meritus. Amen.

Conf.: Hov.: XVIII 30, XXV 15, XXIX 8, M. Z. 23,
 178, Lutsch IV 231.

Sądzę, że tu znowu hr. Hoverden notatkę uważał za na-
 pis. Lutsch, który ten pomnik dokładnie opisuje, nic o na-
 pisie nie wspomina.

Pomniki Książąt z linii Cieszyńskiej.

46. **Małgorzata**, żona Włodka, księcia na Cieszynie i Gło-
 gowie, córka Hermana II hr. cylejskiego, † 1480.

*W tumie głogowskim w kaplicy P. Maryi znajduje się pomnik z napisem dziś prawie zupełnie zatartym; takowy brzmiał pierwiastkowo:

A. D. MCCCCLXXX Ob. Ill. Dna Margaretha Ducissa Silesiae, D-na Maj. Glogoviae nec non C-ssa Ciliae.

Conf.: Hov. XXV 4, Seidl. 184 b, Lutsch III 28.

47. **Przemysław**, ks. opawski i głogowski, kanonik głogowski i wrocławski, syn Włodka ks. Cieszyńskiego i Małgorzaty Cylejskiej, † 1460 (?).

*W Wrocławiu w kościele Św. Krzyża jest w ścianie płyta kamienna z podobizną księcia i napisem:

Illustris princeps Dns Przemislaus, dux oppaviae, senior canonicus majoris ethujus ecclesiae et cantor, hic tumulatus. Ob. A. D-ni MCCCCLXXVIII, XVI Junii, qui in pace requiescat.

Conf.: Hov. I, Erdm. 154, Lutsch I 180.

Data śmierci na pomniku nie zgadza się z podaną w tablicach Grotefenda.

48. **Małgorzata**, ksieni Klarysek w Wrocławiu, córka Przemysława, księcia na Toszku i Machny Opolskiej, † 1531.

W kościele Urszulanek (Klarysek) w Wrocławiu miała być płyta, wyobrażająca księżnę w stroju zakonnym, pod baldachimem, oraz napis:

Nach Christi Geburt MDXXXI. Mittwoch vor Martin ist in Got vorscheiden die irlauchte Hochgeborene Fürstin Frau Margarethe in Slesien, Hertzogin von Tost etc. Abtissin hot 25 jar regirt.

Conf.: Hov. XI 8, Luchs 28a, Lutsch I 189.

VII. Pomniki Książąt z linii Lignickiej.*)

49. **Bolesław III Szczodry**, książę wrocławski, lignicki i brzeski, syn Henryka Otyłego księcia wrocławskiego, ur. 1291, † 1352.

*) Opis tych pomników powinien właściwie być zamieszczony zaraz za pomnikami książąt wrocławskich, linia bowiem lignicka najbliższą z wrocławską pokrewnioną była. Umieszczam je jednak na końcu dla tego, że wszystkie inne linie o kilka pokoleń przeżyła, i na niej wygasł cały ród piastowski.

*W klasztorze lubiązkim znajduje się tumba z całkowitą postacią księcia; sarkofag sam został odnowiony w 18 wieku, a figura w ostatnich czasach pomalowana olejno. Na skośnym brzegu płyty widnieje dziwaczny i pełen błędów napis:

No. kale. dans. majus. dux. vra. leg. brig. boleslaus. † zelator. veri. largus. promptus. misereri. † fit. cum. defunctis. MC tribus L duo junctis, Hi Heunrichs hant quihirt.

Początek powinien brzmieć: nona kalendas majas t. j. 23 kwietnia. Wyrazów fit. cum defunct. dotychczas nie umiano wytłomaczyć. Mnie się zdaje, że kreska poprzeczna litery t w wyrazie fit. jest tylko skazą w kamieniu i że to litera l, a wtedy zdanie to łatwo się tłumaczy: filiis cum defunctis. Ostatnie słowa są niemieckie i znaczą: Von Heinrich des Kuhhirten Hand. Zatem znaczenie całego napisu jest następujące:

„Dnia 23 kwietnia 1352 r. umarł Bolesław, książę wrocławski, lignicki i brzeski, gorliwy o prawdę, szczodry, pocho-pny do litości; tu leży z przedwcześnie zmarłymi synami. Pomnik ten jest dziełem ręki Henryka pastucha.“

Conf.: Hov. III 4, Hen. I 659, Wahr. 73, Luchs 15, Lutsch II 611, Str. 244.

50. Wacław I, książę lignicki, syn Bolesława Szczodrego

51. Anna, żona jego, córka Kazimierza, ks. cieszyńskiego, † 1364.

*W grobowcach książęcych w Lignicy znajduje się płyta z piaskowca z postaciami wielkości naturalnej obydwóch księztwa w wypukło rzeźbie. Książę Wacław ubrany jest w pan-cerz, długi płaszcz i mitrę; w lewym ręku trzyma tarcz z herbem lignickim, w prawym model lignickiego tumu, na szyi ma sznur z odznaką stowarzyszenia Smoka, (założonego przez cesarza Zygmunta); u stóp księcia leży lew okryty czaprakiem w barwach lignickich. Księżna Anna odziana w długą suknię o bufiastych rękawach, fałdzyty płaszcz i czepiec z welonem, trzyma w ręku różaniec. U stóp jej leży pies w czapraku, na którym wyszyty orzeł szlążki. W koło płyty był dawniej napis:

Anno. Domini MCCCCLXIII secunda die mensis Junii obiit inclytus Dux Wenceslaus, dnus. Legnic. Fundat. Praesent. Ecc. & Illustris Anna, ejus conthoralis. obitt MCCCCLXVIII.

Płyta ta znajdowała się dawniej w kolegiacie Św. Jana.
Conf.: Hov. V 9, Theb. II 223, Wahl. 75, Luchs 17,
18, Lutsch II 215.

52. Ludwik I Sprawiedliwy, książę lignicki i brzeski,
syn Bolesława Szczodrego, † 1598 i

53. Agnieszka, żona jego, córka Henryka IV, ks. Głogowskiego.

* W Bukówcu znajduje się nad głównymi drzwiami wchodowymi katolickiego kościoła farnego (dawniejszej kaplicy zamkowej) tympanon z postaciami Zbawiciela, trzymającego kielich w rękę i świętych Jadwigi i Magdaleny; w narożnikach są postacie księcia Ludwika i jego żony; w środku płyta z napisem:

Ano. Do. M^oCCCXL^oIM. Fundata E. H. Capella. A. Dvce. Lvdwi^o. Dno. Legnic. J. Ho(n)re(m) Corporis. Et Saguīs. Do. Nri. Jh(es) u. Xi. Et. Hedvigis. Et. Ma(ri)e M(agdalenae).

Conf.: Lutsch III 195.

W grobach książęcych w Lignicy miał być jeszcze jeden pomnik, poświęcony pamięci powyższych dwóch książąt Wacława i Ludwika. Rękopis „Inscriptiones Silesiacae“ fol. 224 taką o nim zawiera notatkę:

In templo S. Johannis, in quo est conditorium principum, in lapide, qui ex defacto templo ecclesiae collegiatae ut apparet hic translatus, scriptura talis exstat:

A. D. MCCCXLVIII fundatum et dotatum est istud collegium, per inclytos principes Wenceslaum et Ludovicum, fratres, Slesie Dnos. in Legnic & in Brega.

54. Wacław, biskup Wrocławski, syn Wacława I, ks. lignickiego, † 1419.

* W kościele farnym Św. Mikołaja w Nysie jest pomnik postawiony pierwotnie w Odmuchowie, a przeniesiony do Nysy w r. 1479 do kościoła Św. Jana, następnie r. 1650 do kościoła Św. Mikołaja. Jest płyta z jasno-szarego marmuru; na niej postać księcia, odzianego w szaty biskupie w płaskorzeźbie, w narożnikach wpuszczone spiżowe tarcze herbowe. W około napis:

Wenceslao. Primo. Epo. Wratis. Duciq. Legnicen. Qui. Collegium. Hoc. In. Otmuchaw. Erexit. Sempe. Me. (sempiternae memoriae) Positu. Obiit A^o... (1419). Translat Ex. Otmuchaw A^o... (1479).

Conf.: Kast. Gf. 74, Lutsch IV 89.

55. Henryk, biskup kujawski, brat poprzedniego, † 1398.

W tumie wrocławskim miała się znajdować płyta z napisem:

Anno Domini MCCCXCVIII, XII die m̄sis decēbris obiit revend. i. Xro Pr. Dns. H̄yric. Dei Gr̄a. Eps. Vladislavien-sis, Dux Slesiae et Dns Legnicensis. Orate pro eo.

Conf.: Hov. II 40, VI 9, XXIV 4, Seidl. 131, Luchs 19, Lutsch I 171, Som. I 438.

O pomniku tym wspomina Długosz.

56. Jan, Praestans, ks. na Bukówcu, syn Ludwika II Cunctatora, księcia na Oławie i Niemcach, † 1453. (Zob. Dodatek IX).

57. Fryderyk I, książę lignicki, syn Jana ks. na Bukówcu, ur. 1446, przyjmuje reformacją r. 1823, † 1488.

W Kartuzie lignickiej miał być pomnik z napisem:

Anno salutis nostrae MCCCCLXXVIII, feria secta post dominicam cantate (9/5) obiit feliciter Princeps et Dōminus Dns Fridericus, Dux Silesiae, dominus lignicensis, bregensis, Ec. Corpore in Carthusia tumulatus, spiritu in coelis per Dei misericordiam glorificatus. Amen.

Conf.: Hov. V 28, Wahr 85, Inscr. 224^a.

58. Fryderyk II, książę lignicki, syn Fryderyka I i Ludmili, córki Jerzego Podiebrada. króla czeskiego, † 1457.

*W kościele Św. Jana w Lignicy jest monument, który miał pierwotnie nosić napis:

Illustris Princeps Fridericus V, dux lignicensis, bregensis. Doctrinae christianae in sua ditione instaurator, pacis conservator, ducatus amplificator. Mortuus anno MDXLVII aetatis suae LXVII. In hoc monumento, quod ipse faciendum curavit situs est.

Conf.: Hov. V 59, Inscr. 225b, Wahr. 90.

Nad bramą zamku lignickiego znajduje się herb z napisem:

*Von Gottes Gnaden Fridrich Hertzog in Schlesien, zur Liegnitz und Breg.

*Z boku jest medalion, przedstawiający księcia z napisem:
O Jesu Vere Fili Dei Miserere Et Memento Mei.

Z drugiej strony jest medalion z podobizną księżnej Zofii vid Nr. 60.

59. Elżbieta, pierwsza żona Fryderyka II, ks. lignickiego, córka Kaźmierza Jagiellończyka, ur. 1472, ~ 1515, ~ 1517

W Lignicy, w chórze kościoła Św. Jana była tablica z napisem:

Elisabeth, Casimiri regis filia, Vladislai. Hung et Bohemiae, Johannis Alberti, Alexandri & Sigismundi, Poloniae regum soror, ac illustris principis Friderici, Duc. Lign. & Breg. Conjux., obiit A. MDXVII die XVI Febr., ab inito matrimonio mense decimo quinto nondem expleto; in hoc communi principum conditorio sepulta.

Conf.: Hov. V 40, Wahr 90.

*Tejże Elżbiety portret znajduje się w grobach książęcych w Lignicy z napisem:

Anno Dni MDXVII die XVI Febr. obiit illustris. duciss. Elisabetha, Casimirii, Poloniae. Regis nata Alberti Caesaris ex filia, Ladislai regis ex sorore neptis, Vladislai Hungariae & Bohemiae, Johannis Alberti, Alexandri et Sigismondi, Poloniae regum soror, ac illustris principis Friderici, Slesie ducis, domini legnien. conjux, in hoc communi principum conditorio sepulta. Breve sane tam exspectati matrimonii specimen quintum decimum ab initio conjugio mensem non explevit; perpetuus vero incltyti Principis moeror et desiderium.

Conf.: Hov. V 40, Inscr. 224b, Wahr. 91.

60. Zofia, druga żona Fryderyka II, ks. lignickiego, córka Fryderyka, mgr. brandenburskiego, ur. 1485, ~ 1518, † 1537.

W kościele Św. Jana w Lignicy miała być tablica z napisem:

Anno. Dom. MDXLII die lunae post Vincula S. Petri illustris ducissa Sophia, illustris principis et domini Friderici junioris, ducis Silesiae Legnicensis & Bregensis &c, nocte, in Domino obdormivit. Cujus corpus hic sepultum in pace aquiescit, exspectans cum omnibus sanctis et electis gloriosam et felicem illam mortuorum resurrectionem. Amen.

Conf. Inscr. 225⁶.

Na pomniku księcia Fryderyka (Nr. 58) miał być z boku umieszczony dla tejże Zofii napis następujący:

Sophia, Friderici, marchionis Brandenburgensis filia, Casimiri regis Poloniae ex filia neptis, et ill. Principis Friderici, ducis Lignicensis & Bregensis conjux posterior. Obiit Anno a Christo nato MDXXXVII, die XIV maji, ab initio metrimonio anno decimo nono, in haec communi tumba principum sepulta.

Conf.: Hov. V 50, Inscr. 226, Wahr. 91.

*Nad bramą zamku lignickiego znajduje się naprzeciw medalionu księcia Fryderyka medalion księżnej Zofii z napisem:

Von G. G. Sophia geborn Margg. zu Brand.

Conf.: Wahr. 89.

61. Fryderyk III, książę lignicki, syn Fryderyka II i Zofii Brandenburskiej, ur. 1520, † 1570.

W krypcie książęcej w Lignicy stoi trumna z napisem na kartuszu:

Anno MDLXX, den XV Decembris, in der Nacht um IX Uhr ist in Gott seelig entschlafen der Durchlauchte Hochgeborene Fürst und Herr Hertzog Fridrich der Dritte, Hertzog in Schlesien zur Liegnitz und Brieg, seines Alters 50 Jahr, 9 monath, 18 Tage, 12 Stunden. Dem Gott gnädig und barmherzig sey.

Conf.: Hov. V 76, Wahr 94.

*Nad bramą zamku w Lignicy (dziś sądu okręgowego) znajduje się tympanon z napisem:

Divo Regnante Ferdinando Divina Favente Gratia Romanorum Vngarie ac Bohemie Etc. Rege Archiduce Avstrie Nec Non Supremo Doce Silesie Et Principe Nostro Gloriossi-

ssimo Ista Arcis Pars Ac Illustri Principe Domino Friderico
Juniore Duce Silesie Legnicēsi Bregensi Etc. Edificari Incepta
Est Anno Domini Millesimo Qvingentessimo Quadragesimo
Sexto et Vicissim Anno Domini Millesimo Qvingentessimo
Qvadragesimo Septimo...

Conf.: Lutsch III 312.

62. Jerzy II Czarny, ks. brzeski, syn Fryderyka II i Zofii
Brandenburskiej, ur. 1523, † 1886 i

63. Barbara, żona jego, córka Joachima, elektora branden-
burskiego, ur. 1527, ~ 1545, † 1595.

*Nad bramą zajeżdżną zamku w Brzegu (dziś magazynu
wojskowego) znajdują się naturalnej wielkości posągi księcia
Jerzego i księżnej Barbary, obok tego ich herby, a nad nimi
napis:

Georgius D. G. Dux. Silesiae Lignicen. Bregen. Divina.
Favente Clementia. Prim. Hanc Structuram Fieri Et Aedificari
Cvrauit. Regnante Ferdinando Rege Ro. Semper Augusto MDLIII

Barbara Illustris Principis Joachimi Marchionis Branden-
burgen. Sacri Roma. Imperii Electoris Filia Illustris Principis
Georgii Ducis Silesiae Etcaet. Conjunx. MDLIII.

Po nad tym napisem były pierwotnie dwa szeregi nisz
z popiersiami 24 przodków księcia po mieczu i napisami, z któ-
rych dziś tylko szczątki istnieją.

Pyast, Crusvicens. Polo. Monarcha circa Annum Dni
DCCXI, a quo reges Poloniae et Silesiae duces Orti.

Semoritus, monarcha Polon., fortis regni dilator

Lesco, monarcha justus, liberalis et togatus

Zemomislaus, monarcha Polonor. sapiens et togatus

Miecislaus, monarcha Pol. abjecta idolatria gentili, per
baptismum ecclesiae. Dei Insertus AD! DCCCCLXV.

Boleslaus Chabri, primus rex Poloniae DCCCCXCIX.

Myeslaus Secundus, Rex. Polon. A. D. MXXV.

Casimir Monachus, Rex Polon. Anno MXXV.

Wladislaus Hermannus, Mon. Pol. et virtute et pietate
excellens an Dom. MLXXXII.

Boleslaus Curvus, Mon. Pol. fortissimus Heros A. D. MCXI.
Wladislaus, Mon. Pol. regno expulsus A. D. MCXI.
Boleslaus Altus, primus Dux Silesiae, dominus wratisla-
 viensis et legnicensis A. D. MCCIX.

Henricus Barbutus, dux Siles. Wratis. Lign. MCCI.

Henricus Wratislaw, MCCXXXVIII.

Bo.....

Henricus, Lign. et Wratisl....

Boleslaus, dux Sil. Lign. et Breg. MCCXCV.

Ludovicus dux bregensis...

Henricus dux Bregensis...

Henricus dux Lubensis...

Ludovicus Dei gra. dux Siles Dom. Lubensis etc....

Johannes Lubensis et Hainov....

Fridericus Lign. et Bregens...

Fridericus Lign. et Bregens. verae religionis instaurator
 et patrii ducatus auctor MDXLVII.

Nad bocznemi drzwiami miał się znajdować napis:

Nisi dominus aedificaverit domum, in vanum laborant,
 qui aedificat eam. Nisi dominus custodiverit Civitatem frustra
 vigilat qui custodiat eam.

W kaplicy zamkowej miał być cały szereg posągów ksią-
 siąt. Posągi te zniszczyły w r. 1783.

Conf.: Schöner III 321, Lntsch II 326, 335.

Oprócz tego miał się jeszcze znajdować w kościele relief,
 przedstawiający ks. Jerzego z żoną, dziećmi, z wnukami w po-
 stawie klęczącej.

Conf.: Schönw. II 301, Lutsch II 329.

Nad drogą z Wrocławia do Brzezimierza stoi monument
 kamienny, t z „Der breite Stein“ z napisem:

Anno MDLXXXIV Hat Der Durchlauchte Hochgebo-
 rene Fürst Und Her Her Georg Dieses Namens Der Andre
 Herzog in Schlesien Zur Liegnitz und Brig Diesen Weg Zu
 Pflastern Anfahn Lassen Und Ist Vollandet MD....

Straverunt alii nobis, nos posteritati

Omnibus at Christus stravit ad astra Viam.

* W grobach książęcych w Brzegu jest cynowa trumna z napisem:

Hic divus Georgius II, Regia Cesareaque stirpe oriundus, Friderici illius lignicensis et bregensis optimi ducis optimus filius, haeros magnanimus, princeps re et nomine illustris, avitarum, laudum aemulus, familiae totius splendor, paternum virtutum haeres Multis ex Regum, Baronum, Magnatum et equestri ordine cum primis charus, Silesiae ocellus, beneficium patriae fidus, religionis orthodoxae asylum, ecclesiarum nurritor, Scholarum auspex, rerumpublicarum insiaurator, afflictorum portus, supplicum oppitolator, dominator pacificus publice privatimque, de multis praeclare meritus, dictionis suae cultor et amplificator augustus, erga vicinos officisse amicus, ordinis ubicunque assertor accuratus, custos disciplinae vigilans, linguae latinae properitus, memoriae vivax, in consiliis pudens, in responsis cautus, in armis fortis, in imperiis aequus, in transaxionibus felix, in reprehensionibus ingenuus, in conversatione cum paribus comis et humanus, in poenis clemens, ad ignorandum facilis, ad jurandum promptus, ad curandum sollicitus, ad largiendum benignus, ad expediendum strenuus, bonis denique hominibus, multis hominibus sincere dilectus. Annorum agens vitae suae climacterium maximum 63, nocte 8 Maji praecedente, intra horam 11 et 12, rebus humanis placide morte exemptus est.

Conf.: Schikf. II 69.

64. Henryk XI, ks. lignicki, syn Fryderyka III, ur. 1539, † 1588. (Zob. Dodatek).

65. Zofia, żona Henryka XI, córka Jerzego mgb. brandenburskiego, ur. 1535, ~ 1560, † 1587.

* W krypcie książęcej w Lignicy znajduje się trumna z napisem:

Die durchlauchtige Fürstin und Frau Sophie, geb. Markgräfin zu Brandenburg, zu Stettin, Pommern, der Cassuben und Wenden Hertzogin, Burggräfin zu Nürnberg, Hertzogin in Schlesien zur Liegnitz und Brieg, SFG*) Hertzogs Heinrich XI

*) i. e. „Seiner Fürstlichen Gnaden.“

Gemahl, sind gebohren in Ohusbeck nach Christi Geburt in 1535-stem Jahre, den 23. Januar. Haben das Fürstliche Beylager gehalten zur Liegnitz 1560 den 11 November, sind seelig entschlafen den 22. Februar, nach dem neuen Calender, zwischen 15 u. 16 Uhren, A. 1587, haben ihres Alters erreicht 52 Jahr 21 Tage.

66. Fryderyk IV, ks. lignicki, syn Fryderyka III a brat Henryka XI, ur. 1552, † 1596.

* W Lignicy, w krypcie książęcej trumna z napisem:

Anno domini MDXCVI obiit illustrissimus princeps dominus Fridericus IV, Dux Lignicensis, Bregensis &c Aetatis suae XLIV.

W starym kościele Św. Jana w Lignicy miało też być epitaphium z napisem:

PP. Es ruhet hier in der Fürstlichen Gruft des durchl. Fürst Herr Friedrich Hertzog in Schlesien zur Liegnitz und Brieg, des Nahmens der 4te, dessen Herr Vater gewesen Friedrich III, die Frau Mutter Catharina, geb. Hertzogin in Mecklemburg, ist gebohren zu Liegnitz den 20 April 1552, ins Regiment getreten den 27. April A. 1576, im Ehestande gelebt, erstens mit Fräuleyn Sydonia Maria, geb. Hertzogin in Teschen, A. 1587 ein Fräulein Marie Catharina mit ihr gezeugt; anders mit Fräuleyn Dorothea, gebohren Hertzogin zu Holsteyn, A. 1589 so ein todtes Herrlein gebracht und mit dem andern untergangen. Drittens mit Frau Anna, gebohrne Hertzogin zu Würtemberg, Hertzog Johann Georgens zur Lignitz und Brieg Wittiben a. 1594; Christlich aus diesem Jammerthal abgeschieden am 6. April 1596. Ein Christlicher Gottseeliger Fürst, der sein Land und Leute löblich und wohl regieret, ob den lautern und reinen Worte Gottes, und rechten Brauch der Hochwürdigen Sacramente wider Rotten und Secten steiff und fest, bis an sein seelig End gehalten. — Der treue Gott verleihe Ihro Fürstlicher Gnaden eine sanfte Ruhe und mit allen Christgläubigen eine fröhliche Auferstehung, zum ewigen Leben, Amen. — Gott dem Allmächtigen zur Ehren, und zum christlichen Gedächtniss J. F. G. haben des-

selben Fürstl. Wittib aus hertzlicher Liebe und Treue dies Epitaphium verfertigen, und den 31. Martii A. 1597 aufrichten lassen.

Conf.: Hov. V 100, Wahr 94.

67. Marya Sydonia, pierwsza żona Fryderyka IV, córka Wacława III, ks. Cieszyńskiego, ur. 1872, ~ 1587, † 1587.

*W grobach książęcych w Lignicy trumna z napisem:

Des Durchlauchten und Hochgeborenen Fürsten und Herrn Herrn Friedrich des IV, Hertogs in Schlesien zur Liegnitz und Brieg Ehegemahl: die durchlauchtige, hochgeborene Fürstin und Frau Maria Sidonia gebohrene Hertzogin in Schlesien zu Teschen und Grossglogau ist in Gott seelig entschlafen Anno 1587 den 3 October vor Tage, eine halbe Stunde nach 8 Uhren*) I. F. G. Alters 15 Jahr 15 Monat 5 Tage, — der 6 Wochen 15 Tage 6 Stunden, der Gott verleihe eine fröhliche Auferstehung am jüngsten Tage zum ewigen Leben Amen.

Conf.: Hov. V 88, Wahr. 99.

68. Dorota, druga żona Fryderyka IV, córka Jana ks. holsztyńsko-sonderburgskiego, ur. 1569, ~ 1589, † 1593.

*Napis na trumnie w Lignicy:

Des durchlauchten, hochgeborenen Fürsten und Herrn Herrn Friedrichs IV, Hertzogen in Schlesien, zur Liegnitz und Brieg, unseres gnädigen itzregirenden Landesfürsten und Herren christliches und hertzgeliebtestes Ehegemahl, die durchlauchte, hochgebohrenen Fürstin und Frau, Frau Dorothea gebohrene Hertzogin zu Schleswig und Hollsteyn pp. ist dieses 1593 Jahr, den 5 Julii mit höchstem Bekümmerniss vieler frommen christlichen Hertzen, aus dieser Welt sanft und seelig abgeschieden, und ist I. F. G. verbliebener Leichnam auf den Tag der Erquickung allhier verwahret und beygelegt worden. Ihre Seele aber ihrem einzigen Erlöser und Seeligmacher Jesu Christo, an dem sie in ihrem Leben gegläubet, den sie auch mit Ihrer Geduld und Anrufung unter dem Kreutze ge-

*) t, j.: O 2½ w nocy.

ehret, bey dem sie auch in beständigem Glauben, durch Hülfe des Heiligen Geistes und Betrachtung ihrer Trostsprüche verblieben und eingeschlaffen, treulich empfohlen.

Conf.: Hov. V 96, Wahr 99.

69. Anna, trzecia żona Fryderyka IV, córka Krzysztofa Wirtembergskiego, ur. 1561, ~ 1594, † 1616.

W kościele farnym w Heynowie miał być monument z napisem:

Esaiä XLIII: Fürchte dich nicht, ich habe dich erhöret, ich habe dich bey deinem Nahmen geruffen, du bist meyn.

Von Gottes Gnaden Wir Anna, gebohrene Hertzogin zu Würtemberg, auch in Schlesien zur Liegnitz, Brieg und Haynau Herzogin Wittib, haben uns bey von Gott verliehener gesunder Lebenszeit, diese Gruft zu unserem Ruhebettlein selbst erbauen und vollenden lassen. D. 23 Sept. im 1308 Jahre.

Sey mir gnädig Gott, sey mir genedig, den auf dich bawet meyne Seele, und unter dem Schatten deyner Flügel habe ich Zvffvcht bis das Unglück fürüber gehe.

Conf. Hov. I 39. Wahr. 100.

70. Joachim Fryderyk, książę lignicki i brzeski, syn Jerzego II i Barbary Brandenburskiej, ur. 1550, † 1602.

W Brzegu miał być monument z napisem:

Joachimo Friderico duci Silesiae Lignic. ac Breg. illustrissimo praeposito Magdeburg, reverendmo ditionum suarum conservatori et amplificatori, ecclesiarum nutritori, scholarum instauratori, justitiae et aequitat. in republ. administratori laudatiss.: „paci denique et tranquillitat, in Ecclesia et Politica adsertori felicissimo, Principi opt., cui fidei in Deum et Patriam exemplo illustri illustris. haeredibus haec imp. relicto, haereditatem simul reliquit paccatam et tranquillam. Ad pacem ipse tranquillitatemque traductus coelestem et aeternam d. 25 Martii, qua a tridui decubitu beate ac placide expiravit Bregae A. C. 1602, aet. s. 25, conjug. 25, gubernat 16.

Occidit Elysiae Princeps clarissimus orae

Occidit et terris desiit esse super,

Occidit Elysiae Princeps, quo sospite honestas,

Quo pax, quo pietas hospite salva fuit

Occidit is princeps, quo tuta superstitute visa est
 Patria non dubia posse salute frui,
 Occidit hic Patriae Pater, et nos orbe relictos
 Nescio quid rerum forte timere jubet.
 Heu miseros! Quae nos premit inclementia coeli,
 Heu miseros! Qua nos fata deinde manent;
 Spes est in superis. Jehovahae placabilis ira est,
 Huc eat, huc certa mens eat aegra fide.
 Fidendum est superis, placandaque numinis ira est,
 Desuper auxilium quo valeremur erit:
 Occiderit Patriae Pater, at non occidit ille,
 Qui Patriae Patris, qui Patriae Pater est.
 Vivit, adhuc vivit, nec vivere desinet unquam
 Jehova parens. Jehova vindice quis trepidet?
 Ille feret lapis rebus, feret ille salutem,
 Ille animos moestos eriget, ille reget,
 Ille domum illustrem adflixit, solabitur idem
 Auguror; o votis annue Jehova meis!
 Respice nos prius Pater Ligioque Dynastas
 Florem aevi, o populo da superesse tuo.
 At tibi quis titulus princeps defuncte sepulchro
 Scribetur? Si fas scribere talis erit:
 Quo tumulto Joachime jaces Frederice, recumbit
 Nobilis Elysii lapsa corona soli.
 Submissa observantia gratitudo debita
 Mem. *) ac. desider, meritis. Mon. hoc MSimon Grundus
 Lig. Ecclesiae Patr. minister PP. die exequiar nonis mart.
 Timentes Jehovaham confidite Jehovahae.
 Conf.: Inscr. 416.

71. **Anna Marya**, żona Joachima Fryderyka, córka Joachima Ernesta ks. Anhaltu, ur. 1561, ~ 1577, † 1605.

*W Brzegu znajduje się cynowa trumna z napisem:

*) Skandować w tym i podobnych wypadkach należy bez względu na znaczenie skrótów, tak je czytając jak stoją w wierszu; nawet rzymskie cyfry czyta się w takim razie jako litery.

Quis mortalium ades, ecce ego etiam Anna Maria, Illustrissimi Principis Domini Joachimi Ernesti, Anhaltini principis, Ascaniae comitis, Domini Servestae*) et Bernburgi &c, itemque Agnetis comitissae Barbiensis filia primogenita, XIV Junii, anno MDLXI nata, reverendissimo et illustrissimo Principi, domino Joachimo Friderico, Archiepiscopatus Magdeburgiensis Praeposito, Duci Lignicensi et Bregensi, ordinum et statuum in Silesia supremo militiae prefecto, XIX Maji. Ann. MDLXXVII matrimonio juncta; sex liberorum, et ex his quatuor adhuc superstitem mater, XXV Martii An. MDCII conjugē carissimo orbata, per annos tres, menses VIII, dies XI vidua, hic jaceo in miserrimae vitae hujus ergastulo; annos XLIV, menses V dies III pie vixi, et animam XIV Nov. A. MDCV aeterno Salvatori, corpus X Jun MDCVI telluri, spe resurrectionis certissima reddidi.

Conf: Hov. X. 207, Lucae I 1401, Schickf. II 24.

*Na dawnym zamku (dzisiejszej szkole) w Olawie jest herb brzeski i anhaltynski, a nad nim wielce uszkodzony napis:

O. M. Miae. Ill. et Reve. Pric. Joachimus Frid. Dux. Lig. et Brig. P. Mec. Duc. Anna Maria Anhal... in. Buc. lig. et brig... M. n. ccc...

Conf.: Lutsch. II 383.

72. Jerzy Fryderyk, synek Henryka XI.

*W grobach książęcych w Lignicy znajduje się trumienka z napisem:

Anno MDLXV obiit George Fridericus, Henrici XI ducis Legnicensis filius, aetatis suae V mens. III d.

Conf.: Hov. V 73, Wahr 96.

73. Sabina Barbara, córeczka Henryka XI.

*W grobach książęcych w Lignicy znajduje się trumienka z napisem:

Im Jahre 1572 ist Fräulein Sabina Barbara, Hertzogs Heinrich XI Fräulein von dieser Welt verschieden, alt 1 Jahr 15 Tage, und hierher gesetzt worden.

*) i. e. Zerbst.

Conf.: Hov. V 82, Wahr. 96.

74. Jerzy Ernest, synek Joachima Fryderyka i Anny Maryi Anhaltyskiej.

*W farze ewangelickiej w Oławie znajduje się piękny pomnik przedstawiający w alabastrowej płaskorzeźbie zmarłych wstanie, potem na fryzie postać klęcząca dziecka i herby brzeski i anhaltyski, jest to niezawodnie najlepszy tego rodzaju pomnik na Szląsku. U dołu znajduje się piaskowcowa tablica z napisem:

Der durchlauchte, hochgeborene Fürst Herr Hertzcg in Schlesien zur Lig. und Brigk. ist im 1589 Jarre, den 29. Augusti frühe umb. 3 derselben Uhr geboren, und den 19. September getauft worden, den 9 November des 29(?) Jahres umb 2 Uhr vor Tage in Christo seelig entschlaffen.

Conf.: Hov. XXI 143, Inscr. 797, Schönw. 300, Lutsch. II 380.

Co do roku śmierci prawdopodobnie Hoverden napis nieodkładnie odczytał, nie powinno być 29, tylko raczej 89 (scilicet 1589).

75. Jan Chrystyan Candidus, książę lignicki i brzeski, syn Joachima Fryderyka, i Anny Maryi Anhaltyskiej, ur. 1591, † 1639.

W Lignicy albo w Brzegu miała być cynowa trumna z napisem:

Johannes Christianus, dux Ligio bregensis, pietate, sapientia, justitia, aliisque tanto fastigio dignibus virtutibus, Princeps vere illustris, ecclesiarum et scholarum nutritor foecundus, illustris familiae propagator, patriae subditorumque amor et delictum, qui utriusque fortunae vices expertus, cum pacem et quietatem in terrensi hac civitate se frustra sectari didicisset, ideoque suprem. illam toto animo anhelaret, voti sui compos factus est. Osterodi Borrus., quo turbatio patriae rebus peculiari quodam fati ductu secesserat, inquilinus a peregrino solo ad meliorem et aeternam patriam commigravit; postquam spiritum Deo Creatori, corpus majorum conditorio inferendum

natali terrae requiescit. B. Ann. MDCXXXIX I ps. Far. natal. Pietatem et virtutem Posterii imitantor.

Conf.; Hov, II 232, Hen. 264, Luc. 1479.

76. Jerzy Rudolf, książę na Złotej Górze, syn Joachima Fryderyka, a brat poprzedniego, ur. 1595, † 1653.

*W grobach książęcych w Lignicy znajduje się cynowa trumna z napisem:

Hic situs est Georgius Rudolphus, illustris prosapiae ducum Ligio bri gonsium Piastearum princeps celsissimus, officio supremi capitaneatus per utramque Silesiam dominus, cui praeuit ab anno 1621. Quem genus, iudicium, officia, fides, religio, prudentia, mira martis casus, mira fortunae tempora, quae singula illustrissimos facere solent singulos, unum universa fecere admirabilem. Conjugia pientissima Pr. Pr. Dna Sophia Elisabetha princip Anhaltina per ann. 7, m. 3, d. 7, Dna Magdalena Elisabetha duc. olsnensi per ann. 7, absque prolem tamen infelicis, hisce temporibus fecere felicem, quia vero princeps homo natus 22 Jan. 1595 Olaviae, hoc unicem fecit mortalem, nam mortuus nobis Breslae, 14 Jan. 1653. ann. aetat. 58, vivit Deo, qui facit immortalem. Salve anima alta, vale, (sic Celsus in aethere celsum, sic Deus in terris te dedit esse ducem.

Conf.: Hov. II 235, V 260, Luc. I 1323, Wahr. 106.

77. Zofia Elżbieta, pierwsza żona Jerzego Rudolfa, córka Jana Jerzego, księcia anhalckiego, ur. 1589, ~ 1614, † 1622.

*W grobach książęcych w Lignicy znajduje się trumna z napisem:

Illustr. Principis ac Dna Dna Sophia Elisabetha, principis anhaltina, comitissa Ascaniae, Joannis Georgii, Anhaltini principis, Ascaniae Comitissae, Zernvestae*) Domini, et Dorotheae Comitissae Mansfeldensi filia, Celsissimi principis ac Dni. Dni Georgii Rudolphi, Dni Sil. Legnitz, Breg. & Goldbergens., Sacrae Rom. Caesar. Reg. Majestatis Consilarii Cubiculari, et supremi per utramque Silesiam Capitaneatus Administratoris

*) i. e. Zerbst. vide notatkę ad Nr. 71.

per ann. 7, mens. 3, d., 7, conjux generosiss., fideliss., obsequentiss., heroina religiosae pietatis, prudentiae memorabilis, gratiosae humanitatis, omniumque adhuc virtutum praeexcellentis., meriti illustris., quamdiu vixit, amor et delictum incomparabile, sarcophago isthoc ad diem usque restitutionis conditur. Dessaviae A. C. 1589, 10 Febr. nata, Lignicii vitae innocenter actae, ann. 33 compl. fataliter sed et pie, placide et beate est denata ann. 1622.

Salve Sancta Anima, aetherea jam sede recepta,

Pax Tibi, parta quies, grata parata salus.

Conf.: Hov. V 159, Wahr, 107.

78. Ezbietta Magdalena, druga żona Jerzego Rudolfa, córka Karola II, księcia na Ziębicach i Oleśnicy, r. 1599, ~ 1624, † 1631.

* W książęcych grobowcach w Lignicy znajduje się trumna z napisem:

Christo primogenito mortuorum S.

Quod sibi posteritas dictum sciat, hac domus illae est,

In qua mortales depositae exuviae

Elisabeth queis heic reliquit Magdalis iret

Quando anima ad superos morte soluta choros.

Quis genitor? Carolus telluris pompa Silesiae,

Monsterberga sutum quem coluit que ducem.

Jus thalami dederat gravis simul atque jucundi

Lygia, quae Matris nunc eget orbe suae,

Et dolet uxorem tua vita Georgi Rudolphe,

Sana heu! uxorem quae tua vita fuit.

Tantum est definitum, sed erant quae in principe dotes,

Non capit augusti haec portio sarcophagi.

Obiit Parchov. A. 1631 Aetat 33 Ann.

79. Zofia Katarzyna, żona Jerzego III, księcia brzeskiego, córka Karola II na Ziębicach i Oleśnicy, a siostra poprzedniej, ur. 1601, ~ 1638, † 1659.

* W grobach książęcych w Brzegu znajduje się cynowa trumna z napisem:

Expectat hic diem novissimum, laetissimum Sophia Catharina, duciss. Siles. Lignic. Bregens. Georgii Podiebratii, regis Bohemiae atneptis, Henrici II, duc. monsterb. in Siles., comitis glacens. et Margarethae, Henrici, ducis Megap. filiae neptis, Caroli II, ducis monsterb., Olsn. in Sil., com. Glac. ex Elisabeth Magdalena, filia Georgii, duc. sil. lign. breg. filia, e stirpe ducum Monsterb., Olsnens. in Sil., com. Glacens. poenultima, nata A. 1601, 2 non. Sept., conjuncta Georgio III, duci Sil. Lig. Breg., suprem p. utramque Sil. Praefect. vicar.

Conf.: Inscr. 413.

80. Ludwik IV, książę lignicki, syn Jana Chrystyana, ur. 1616, † 1663.

*Na zamku lignickim znajduje się nad drzwiami kaplicy napis:

Aeterno Deo Revelato Dei Verbo Aedem Hanc Sacravit Celss. Et. Illustris. Princeps ac Dominus Dn. Ludovicus Dux Silesiae Lignic. Breg. Et Goldbergensis. A. Chr. MDCLII, X Kal. Januarii. Tu Qui Christianus Es Ardenter Adprecare Vt. In Hac Arce Aede Urbe Verbum Domini Maneat In Aeternum.

*Nad wejściem zaś do dyakonatu w górnym kościele lignickiego tumu napis:

Deo et pietati S. sub illustris, celsiss principe ac dno Dno Ludovico duce Slesie Legnicens. Bregens. et Goldbergens. appliss hujus urbis Senatus aedem diacon. ferali incendio MDCXLIIX devastatas, publ. sumpt. hoc in loco erigi cur. A. Chr. MDLVIII (?).

*W grobach książęcych jest trumna cynowa z napisem;

D. O. M. S. Hic Situs est Ludovicus, Ligio-Brigensium, prosapiae Piastae Princeps, quem Silesiae incolae column firmissimum, subdyti assylum tutissimum, egentes sidus beneficum, maximi medioxumi germani candoris delictum, boni omnes optimum sancte venerantur. In conjugio cum illustrissima princip Dna Anna Sophia, princ. megalop. Christianum Albertum intra dies 74 vidit, & maritale vinculum per annos 14, m. b, d. 6 pie continuavit. Datus princeps a Deo, populo

exoptatus, die 19 April Bregae, ad Deum tandem rediit Legnitiæ d. 24 Nov. Ann. 1663, annor 47, m. 7, d. 5.

Mortus ut vere virere & usque queat
Delicium Patriæ Ludovicum fama coronat
Ludovicum in coelo gaudia certa beant.

Conf.: Hov. II 243, V 275, Luc. I 1336, Haen. 250.

81. Anna Zofia, żona Ludwika IV, córka Jana Albrechta II, księcia meklenburskiego, ur. 1628, ~ 1649, † 1666, vide napis na trumnie męża.

82. Chrystyan, książę na Lignicy, Brzegu i Wołowie, syn Jana Chrystyana, ur. 1618, † 1672.

*W grobach kźiążęcych w Lignicy jest trumna miedziana, pozłacana z napisem:

Postquam divinae originis anima patriam repetiit, exuvias mortalitatis heic posuit sereniss, illustriss. Princeps. Dn. Christianus, dux. Siles. Lign., Breg., Wolav., e piastea stirpe. Natus Bregae A. C. 1618, 9 april. Denatus Lignitii A. D. 1672, 28. Febr. Princeps pius et inclutus, Pater Patriæ, cujus merita in subditorum potius pectoribus & Silesiæ memoria, quam haec tumba perennant.

Conf.: Hov. V 282, Wahr. 120.

83. Ludwika, żona Chrystyana, córka Jana Kazimierza, ks. anhaltyskiego, ur. 1631, ~ 1648, † 1680.

*W grobach lignickich jest trumna z napisem:

Die durchlauchtigste Hertzogin Frau Louyse, gebohren zu Dessau am 12/26 Hornung im Jahr 1631, ans dem Chur und Fürstlichem, uhraltem, anhaltischem und ascanischem Stamme, vermählet dem, aus gleich altem König- und Herzoglichem piastischem Stamme entsprossenem, durchlauchtigstem Hertzoge, Herrn Christiano, zu Dessau am 14. Nov. i. J. 1648. Eine Zierde beyder hoher Häuser, Anhalts Ruhm und Schlesiens Ehre. Nach ihres Herrn und Gemahls, im Jahre 1672 erfolgten Ableben, der dreyen Fürstenthümer Liegnitz, Brieg und Wohlau preisswürdige Regentin, Mutter und Erzieherin des letzten und vollkommensten piastischen Fürsten, dann einer, der Mutter an Verstand und Tugend gleichenden, sonst

unvergleichlichen Tochter, und ihrer beyder, der Welt zeitig entzogenen Bruder und Schwester, Stifterin dieses Piastischen Grabmals; entseelt den 25 April im Jahrs 1680; befahl die verweesliche Wohnung ihrer Seele in diesem, von ihr verordnetem Hause zu verwahren, mit Bitte an die Nachwelt, dass das Verweeste bis zur Wiederkunft des schönen Christos allhier ungehindert ruhen möge.

Conf.: Hov. V 293, Wahr 133.

84. Dorota Elżbieta, córka Jerzego III, księcia brzeskiego, a żona Henryka, ks. nassawskiego, ur. 1646, ~ 1663, † 1691.

*Nad drogą z Lignicy do Lindenbusch znajduje się ostrosłup na dwa metry wysoki, czworograniasty, spoczywający na szerokiej czworobocznej podstawie i otoczony barokowymi girlandami. Lud okoliczny przerwał słup ten: „Die Trähnensäule.“ Znajduje się na nim napis:

Hic siste gradum viator et adsta, volve animo, revolve memoria lachrymas quibus glebam, hanc rigavit illustris parentis filia Dorothea Elisabetha, nata duc. Leg. Breg., illustriss. principis Nassovio Henrico feliciter elocata. Admirare monumentum paterni affectus, observa locum sacrum domui illustri Piastee, sacrum tibi transeunti, sacrum posteritati quo Georgius III, dux Sles. Lyg. Bregens., S. C. Rque Maj. Consil. intimus camerarius, et per utramque Silesiam praefectus valedixit unicae, benedixit dilectissimae, eamque in comitatu angelorum propitiorum vialium e patria Dileburgum inter multos amplexus, mille suspiria, vota mille feliciter demisit die 18 Mart. Ann. 1654. Venerare testem et solennem aestima mensam, solennia haec dictantem vale et vale.

Conf.: Luc. 1225, Lutsch III 286.

85. Chrystyan Albert, synek Ludwika IV, ur. 1651, † 1652. Porównaj wzmiankę w napisie na trumnie ojca.

86. Chrystyan Ludwik, synek Chrystyana, ks. lignicko-brzesko-wołowskiego, † 1644.

*W podziemiach wieży ewangelickiego kościoła w Olawie znajduje się metalowa trumienka z napisem:

Hierinnnn liegt verschlossen Christian Ludwig, ein Kindt grosser Eltern königlichen Stammes, fürstlicher Ehren. Seine Geburt und Leben war den 15 Jan. 1644 fröhlich und von grosser Hoffnung, seine Gestalt schicklich, alles an ihm Fürstlich, aber bald sterblich. Den 17. Febr. o schmerzlicher Riss nach so langem Verlangen, o kurze Hoffnung für so schweres Leidt! beweinet ihr Sterblichen den plötzen Fall, so edel er blühte und in tschwartzer Grufft dieser zarten Asche eine ungestörte Ruhe.

Conf.:

87. Ludwika, córka Chrystyana, księcia na Wołowie, ur. 1657, † 1660.

*W kościele ewangelickim w Olawie jest metalowa trumienka z napisem:

Gott dem Unsterblichem. Hier erwartet die Auferstehung princessin Louise. Ihr Leben war kurz, aber vollkommen, ihr Lauff behaglich aber flüchtig, ihr Ende eilfertig aber seelig. Sie war gebohren in Ohlau anno 1657 den 28 Julii starb allda anno 1660 den 6 Februar. Ihro fürstlichen Gnaden Herr Christian Hertzog in Schlesien zur Liegnitz Brieg und Wohlau und Ihro fürstl. Durchlaucht Frau Louyse, gebohren Fürstin zu Anhalt, ihre liebsten Eltern haben, was an ihr sterblich gewesen, hierhingelegt. Niemand beunruhige diese cheylige Beylage, bis der höchste Got sie von der Ruhe aufruffen, und die Eltern ihr, sie den Eltern mit Freuden und Herrlichkeit wieder erhalten wird. Anno 1660 d 17 Mart.

Conf.: Hov. II 242, XVII 50, Luc I. 1403.

88. Jerzy Wilhelm Incomparabilis, ostatni Piast, książę na Lignicy, Brzegu i Wołowie, syn Chrystyana, ur. 1660, † 1675.

*W grobach książęcych w Lignicy stoi trumna miedziana, bogato wysrebrzana i wyzlacana, na niej napis złoty na szarem tle:

Cineres serenissimi principis ac domini Georgii Wilhelmi, ducis Silesiae, Lignitii, Bregae et Wolaviae, qni die XXIX Sept. An. Chr. MDCLX orbem suo ortu illustravit, janiculos.

divinae mentis a Christiano, Silesiorum principe patre, et Ludovica Anhaltina matre accepit. Conceptos provide parentum cura et doctrina adauxit. His aliis instructus, relatam quum imo spem, ingentibus ingenii dotibus antevenit virtute, iudicio virilibus; subditos in amorem, agnatos totius Germaniae principes in admirationem, exteros in stuporem, Caesarem in sententiam traxit. XIV anno s. natae aetatis veniam, provinciarumque suarum regimen deconendi jam coeperat regnare, et quanta prudentia, quanto applausu jam principum statuumque Silesiae destinabatur, jam patriam meritis, orbem fama, omnes sui amore repleverat, cum die XXI Novemb. Ann. Chr. MDCLXXV, quo ipso ante nongentos annos Pyastus Sarmatiae illuxit (invidum soeculo nostro fatum!) praecipite sideris hujus occasu, felicitati nostrae obicem, meritis ejus herculeas columnas, regio stemmati, jam inconscientiae horizonta transgresso, post novem saeculorum seriam, terminalem ponerat lapidem. O ferea incomparabilis fati sinistra! quae letali spongia cum hoc principe, non tam Pyasthorum principum ultimum regiaque familiae sanguinem, quam congestos omnium proavorum virtutes in compendio delevesti! memoria tamen mortalium immortale colendas.

Conf.: Hov. II 248, V 285, Wahr 128, Luc. I 1533.

89. Charlotta, ostatnia Piastówna, córka Chrystyana, ks. lignickiego, żona Fryderyka, księcia holsztyńskiego, ur. 1652, ~ 1672, † 1707.

* W kościele klasztoru Trzebnickiego znajduje się popiersie księżnej bez żadnego podpisu.

Conf.: Schönw. III 263, Grünh. II 357, Lutsch II 585.

* W kościele PP. Urszulanek w Wrocławiu znajduje się w ścianie zakratowana niza. a w niej urna z sercem księżnej. Pod tem kamienny kartusz z napisem:

Serenissima Duc. Hols. Carolina, Magni piastei sanguinis soboles ultima, nata mundo anno MDCLII, II Xbris, denata Anno MDCCVII, 24 Xbris, vixit universim ann LV, d. XXII, in majoribus suis MDCCCCXXX. in corde suo hic reconditur, in corde filii vivit etiam nunc et vivet semper. Posuit hoc

monumentum matri in perpetuo gratam memoriam, sibi in perennem lachrymarum illecebram, ad lugendum relictus filius unicus Leopoldus D. G. Dux Holsatiae. Orbis lugeat abeat sibi plus quam novem saeculorum nobile ornamentum. Ego lugeo nec lugere sufficior matrem meam.

Ad.: 82, 83, 88 i 89.

W krypcie lignickiej znajduje się na potężnych konsolach pięć posągów wielkości naturalnej, dłuta rzeźbiarza Rauchmüllera; przedstawiają one ks. Chrystyana, żonę jego Ludwikę, syna Jerzego Wilhelma i córkę Charlotte. Ta ostatnia powróciła na łono kościoła katolickiego. i dla tego posąg jej odwrócony jest tyłem do postaci rodziców i brata.

Conf.: Lutsch III 227.



Dodatki.*)

I.

Rękopis „Monumenta & Inscriptiones Silesiaca“ R. 648 fol. 265 zawiera następną wzmiankę:

„Beata *Hedvigis*, sanctitate et prosapia illustris, Bartholdi, ducis Meraniae filia et *Henrici Barbat*i, Wralislaviensium ducis. uxor, prophetico spiritu donata fuit. Ejus rogatu maritus monasterium Trebnicense maximis sumptibus exaedificavit anno Dom. MCCIII, Quod in XV annis perfectum ad triginta M. marcarum polonicalium pervenisse calculatum est. & puellis cistersiensis ordinis ex Bambergiensi monasterio accitatis attributum. Anno Dni. MCCXVIII consecratum est monasterium. In eo degens beata *Hedvigis* neque egrotum maritum visere, neque mortui funus deducere, aut obviam ei prodire voluit, ne quo rerum humanarum comercio animus ejus a divinis amoveretur.

Moritur autem *Henricus* dux A. D. MCCXXXVIII, V cal. April. Hi duo communi consensu totos fere XXX annos disjuncti et continenter vivere, ex quo tempore *Henricus* barbam promisit, atque inde *Barbatus* vocitatus est.

Anno Domini MCCXXXI ejus filio *Henrico Pio* ad Legnitzam a Tartaris caeso, moniales et nurum lamentantes, beata *Hedvigis* comiter consolata est. Qui post cladem ex sexto digito sinistri pedis vix agnitus per *Annam* conjugem ipsius Wratislaviae apud S. Jacobum sepultus est.

*) Imiona wyszczególnione drukiem należą do książąt i księżniczek krwi piastowskiej, resp. ich żon.

Postea beata *Hedvigis* An. Dom. MCCXXXIII, VII id. Octob. pie obdormovit et in monasterio Trebnicensi tumulata est. Corpus ejus dum vixit propter rationem victus duram atque tenuem, assiduaque jejunia... post mortem insolido splendore coruscasse fertur. Anno Dom. MCCLXVI, cal. Dezembr. a Clemente pontifice IV in numerom Sanctorum relata est. Anno Domini MCCLXVII, XV cal. Sept. ossa sacra S. Hedvigis e tumulo levarunt. Anno Dom. MCCLXVII, cal. Maji fundata est capella S. Hedvigis a *Vladislao* Eppo Bamberg. et duci Silesiae.

II.

W katedrze w Salcburgu znajduje się pomnik *ks. Władysława*, syna Henryka Pobożnego († 1270) z napisem:

* *Vladislavs, Wratislaviensium dux, Præpositus, Weissengradensis, Epps Passaviensis, Archiepps Salisburgensis.*

Conf.: Hov. II, Hen. 34.

III.

Rękopis „Monumenta et Inscriptiones Silesiacaë“ fol. 21 podaje zapisek z wzmianką: „In tabula apud S. Claram.“ Następuje treść, która jak sądzę mogła się znajdować pod jakim obrazem w kościele Klaryssek w Wrocławiu, lub poprostu w metryce.

Abbatissa prima in monasterio S. Clarae fuit soror Viridianna. Secunda fuit soror *Hedvigis*, filia ducis *Henrici secundi*, Wratislaviensis, quem Tartari occiderunt. Haec ab officio prius absolventa obiit Anno D. MCCXXVIII in mense aprili, sepulta in choro sororum ad sinistrum cornu altaris. Abtissa tertia*) fuit soror *Hedvigis*, filia *Cunradi*, ducis Glogoviensis, quae bis per multos annos rexit monasterium et decedens in officio A. D. MCCCXVIII feria V id.... sepulta est in choro sororum ad dextrum cornu altaris.

*) Ponieważ pomiędzy śmiercią drugiej a trzeciej ksieni upłynęło blisko sto lat, widocznie przypada na czas ten dłuższe interregnum.

Abbatissa quinta fuit domina *Margaretha*, filia *Henrici* ducis Sexti, quae per aliquot annos rexit monasterium. Obiit MCCCLXXVIII, Martii VIII id.

Abbatissa sexta fuit venerabilis domina *Anna*, soror *Henrici*, ultimi ducis hujus inclytæ urbis Wratislaviae.

Abbatissa septima fuit domina *Elisabetha*,*) ducum Silesiae.

Abbatissa octava fuit soror Agnes de Pataw.

Abbatissa nona fuit venerabilis domina Hedvigis de Falkenberg, magna benefactrix hujus monasterii. Obiit A. D. MCCCCXIII, ultima die Febr.

Eodem anno fuit electa soror Gutta, ducum de Monstereberg), abbatissa et ipso anno finem vitae suae consecravit cum XLIX sorores hoc in claustro infra quartale unius anni peste obiissent.

Undecima abbatissa fuit soror Anna Bessin, quae ante obitum resignavit officium abbatissae.

Abbatissa duodecima fuit soror Margaretha Paulina, quae etiam ante obitum suum absolvata est ab officio.

Abbatissa terdecima fuit venerabilis domina Formosa Reichardina, obiit anno Dom. MCCCCXXXIII, martis idus.

Abbatissa quater decima fuit Catharina Vadelizina, obiit A. D. MCCCCLV.

Abbatissa decima quinta fuit venerabilis et illustris domina *Elisabetha***) de Oppeln ducissa, quae rexit bono in flore XXXV annos hoc S. Clarae coenobium. Obiit vero A. D. MDVII, XXIX Augusti, una cum sorore sua *Catharina*, caeterisque deodicatis virginibus XXIX in plaga pestilentiali.

Abbatissa decima septima fuit illustris domina *Margaretha*†) de Tost ducissa, quae rexit coenobium S-tae Clarae XXV annos. Obiit vero MDXXX, sepulta in choro sororum, ad dextr. cornu altaris juxta *Catharinam*, ducissam et cognatam suam.

*) Córka Henryka V, ks. wroclawskiego, † 1357.

**) Córka Mikołaja I, ks. opolskiego i Magdaleny, ks. brzeskiej.

†) Córka Przemka, ks. na Toszku i Anny Mazowieckiej.

Abbatissa decima octava fuit reverenda et generosa Domina Anna Kurtzbachin de Trachenberg et Miltitz, ex genealogia baronum orta. Obiit vero A. D. MDLXIV, sedit annos XXVIII.

Abbatissa decima nona fuit reverda et nobilis domina Barbara Kalinowska, obiit A. d. MDLXIV, sedit annos IV.

Abbatissa vigesima fuit rev. domina Anna Spieglerin, sedit annos XVI.

Abbatissa vigesima prima est reverenda, devota et ex nobili prosapia orta, moderna in vivis gubernans Dna. Christiana Klinschin, electa Ann. Dni MDLXXV, cui Deus consilio et auxilio semper adsit. Amen.

IV.

Do powyższego zapisku dodana jest notatka pod nagłówkiem „Ex Mortilogio.“

Anna, ducissa, filia regis Bohemiae, conjux ducis *Henrici*, Wralisl. fundatrix monasterii S. Clarae, obiit A. D. MCCLXV in nocte S. Johannis Bapt., sepulta apud Chorum sororum in Capella S. Hedvigis:

Capella S. Hedvigis, annexa Choro S. Clarae consecrata est A. D. MCC, in qua multi Principes et principum liberi sepulti sunt. Videlicet domina *Anna*, supradicta, et domina Beatrix, germana soror ejusdem, quae Beatrix marchioniss brandenburgensis obiit A. D. MCCXCVI, cal. junii.

Item dux *Henricus tertius*, qui obiit A. D. MCCLXXXVI in festo Cathedrae S. Petri Apostoli. Domina *Elisabetha*, consors ducis *Henrici V*, quae obiit A. D. MCCL in festo S-ti Hieronym. Item domina *Elisabetha*, generosa principissa, filia domini *Henrici VI*, ducis Wratislaviae, est consors domini *Cunradi* ducis Olsniensis, quae in partu (heu dolorem!) obiit A. D. MCCCXXVIII et sepulta est, in festo Cathedrae Petri in sarcophago nurus suae, supramemoratae Elisabeth.

V.

Hoverden cytuje jako pomnik napis, który się zapewne znajdował w metyce trzebnickiego klasztoru:

Anno Dni MCCCCLXX. O. *Conradus**) dux in die S-ti Johannis Evangelisetae quae fuit feria V ante cal. Januar. Orate Deum pro eo.

Anno Dni MCCCXX Dux *Bolco* frater ei.

Anno Dni MCCCCLII *Conradus***) dux et dominus senior Olsnicensis.

Anno Dni MCCCXLIII Abā in Trebn. in vigil. ascens. Dni.***)

VI.

In conventu S. Clarae in tabula (?).

Supplicamus devota hebatis in memoria illustrissimos principes et nobiles duces adhuc viventes de illustrissima ac nobili prosapia de Tost et Oppolia, ut Dominus Deus eos conservet sua pietate et Gratia. Supplicamus iterum devote habeatis in memoriam illustrissimum ducem *Nicolaum*, quondam dominum oppoliensem, nec non conjugem ejus *Magdalenam*, ducissam et dominam ibidem, atque totam genealogiem eorundem, qui mortui sunt in domino. Anno D-ni MCCCCLXXXIV obiit Illustr. Dux et Dominus *Primislaus*, haeres in Tost, Anno Salutis MDVII in die decollationis S-ti Johannis Baptistae obiit ill. dna *Elisabeth*, ducissa, sacrae Religionis S-tae Clarae abbatisa, soror ejusdem illustrissimi ducis *Johannis* de Opolia. Eodem anno XXIX virgines et sorores hujus dictae religionis S-tae Clarae morbo pestilentico interierunt. Anno D-ni MDXXI in crastino decollationis S. Joh. Bapt. obiit illustris dux dominus *Georgius* dux Bregensis. Eodam anno ipsa die S-ti Briceii obiit illustris

*) Konrad I, ks. oleśnicki, syn Henryka I głogowskiego i Matyldy brunświckiej, † 1366 a nie 1370.

**) Konrao Biały, ks. oleśnicki, syn Konrada III Starego i Gutty księżniczki szlązkiej (?).

***) Jadwiga, córka Henryka V, ks. wrocławskiego, żona Ottona Brandenburczyka, po śmierci męża (1298) wstąpiła do klasztoru.

dux dominus Valentinus, †) dux Ratiboriensis, cujus anima requiescat in pace. Anno Domini MDXXVI obiit ill. dux *Venceslaus*, filius *Casimiri*. Anno Dni MDXXVIII in die Simonis et Judae obiit ill Dux Dnus *Casimirus* dux in Teschen. Anno dni MDXXI in octava d. OO. Sanctor. obiit inclyta Dna *Margaretha*, ducissa de Tost, et abbatissa Coenobii apud S-tam Claram Wrat.

VII.

Anno Dni MDV, Feria secunda in die Tiburtii et Valeleriani obiit ill. princ. dna *Katharina*, ducissa Opaviae, conjux ducis *Johannis* Saganensis, Wratislaviae, hore vesperarum et est sepulta in Monasterio Trebnicensi.

Conf.: VI 27, Som I 778.

VIII.

Grissae in templo monasterii, quod fundatum est anno Christi MCCXCII et consecratum a Thoma Eppo Wratislaviensi in hon. B. Virg. Mar.:

1) ante summum altarem versus meridiem tumba est *Bolconis bellicosi I*, Dni Swidnicensis, Fundatoris, magnifice quidem exstructa, sed sine inscriptione*)

2) *Bernardi*, Bolconis I filii, sec. ducis swidnicensis, fragmenta tantum supersunt.

3) *Bolconis II*, Bernardi fil., Bolconis I nepotis tumba, ad latus chori septentrionale sita, magnifice exstructa est, sed et ipsa inscriptione caret.

4) *Bolconis*, ejusdem alteri ducis monumentum.

Hujus Bolconis et Bernardi illius tumulorum inscriptiones Hussitarum injuria corruptae sunt.

Conf.: Hov. XXIII 8, Inscr. 387.

† Z rodu Przemyslawiczów českých.

IX.

Im Jahr 1453 starb zu Breslau vor Traurigkeit Hertzog
Johannes zu Lüben, Erbe des Fürstenthums Liegnitz, liegt zu
Olaw, in seiner Mutter Leibgedinge begraben.

Conf.: Hov. VI 18, Som. I 450.

X.

Heinrich XI, starb. a. 1588 den 3 März zu Cracau, seines
Alters im 48 Jare, er liegt daselbst begraben.

Conf.: Hov. V 89, Wahr. 95.



Wykaz pomników wedle osobistości.

1. Książęta Wrocławscy:

1. <i>Bolesław Wysoki</i>	1201	7. <i>Henryk IV Probus</i>	1290
2. <i>Henryk I Brodaty</i>	1238	8. <i>Henryk V Otyły</i>	1296
3. <i>Św. Jadwiga</i>	1243	9. <i>Elżbieta</i>	1300
4. <i>Henryk II Pobożny</i>	1241	10. <i>Anna</i>	1343
5. <i>Anna</i>	1265	11. <i>Henryk VI</i>	1325
6. <i>Henryk III Biały</i>	1266	12. <i>Elżbieta</i>	

2. Książęta Głogowscy i Żegańscy:

13. <i>Konrad Garbaty</i>	1304	16. <i>Henryk Wierny</i>	1342
14. <i>Przemko</i>	1289	17. <i>Jadwiga</i>	1348
15. <i>Mechtylda</i>	1318	18. <i>Salomea</i>	1352
19. <i>Przemko</i>	1331	20. <i>Katarzyna</i>	1420
21. <i>Jan I</i>	1449	24. <i>Jadwiga</i> ? 1449	1524
22. <i>Scholastyka</i>	1463	25. <i>Katarzyna</i>	
23. <i>Wacław</i>	1448		

3. Książęta Oleśnicy:

26. <i>Konrad I</i>		28. <i>Konrad II</i>	1403
27. <i>Elżbieta</i>			

4. Książęta Świdniccy i Jaworscy:

29. <i>Bolko Surowy</i>	1301	32. <i>Jutta</i>	
30. <i>Bernard Stateczny</i>	1326	33. <i>Bolko Mały</i>	1368
31. <i>Bolko II</i>	1341	34. <i>Agnieszka</i>	1392

5. Książęta Opolscy, Raciborscy i Niemodlińscy:

35. Władysław	1281	41. Anna	1378
36. Przemysław	1306	42. Bolko Stary	1437
37. Ofka	1359	43. Małgorzata	
38. <i>Bolesław</i>	1362	44. Jadwiga	1479
39. <i>Bolko II</i>	1356	45. Jan	1352
40. <i>Bolko III</i>	1302		

6. Książęta Cieszyńscy:

46. Małgorzata	1480	48. Małgorzata	1531
47. <i>Przemysław</i>	1460		

7. Książęta Ligninccy i Brzescy:

49. <i>Bolesław Szczerbry</i>	1352	70. Joachim Fryderyk	1602
50. <i>Wacław I</i>		71. Anna Marya	1605
51. <i>Anna</i>	1364	72. <i>Jerzy Fryderyk</i>	1565
52. <i>Ludwik Sprawiedliwy</i>	1398	73. <i>Sabina Barbara</i>	1572
53. <i>Agnieszka</i>		74. <i>Jerzy Ernest</i>	1589
54. <i>Wacław biskup</i>	1419	75. <i>Jan Chrystyan Candidus</i>	1639
55. <i>Henryk biskup</i>	1398	76. <i>Jerzy Rudolf</i>	1653
56. <i>Jan</i>		77. <i>Zofia Elżbieta</i>	1622
57. <i>Fryderyk I</i>	1488	78. <i>Elżbieta Marya</i>	1631
58. <i>Fryderyk II</i>	1547	79. <i>Zofia Katarzyna</i>	1659
59. <i>Elżbieta</i>	1517	80. <i>Ludwik IV</i>	1663
60. <i>Zofia</i>	1537	81. <i>Anna Zofia</i>	1666
61. <i>Fryderyk III</i>	1570	82. <i>Chrystyan</i>	1672
62. <i>Jerzy Czarny</i>	1586	83. <i>Ludwika</i>	1680
63. <i>Barbara</i>	1595	84. <i>Dorota Elżbieta</i>	1691
64. <i>Henryk XI</i>	1588	85. <i>Chrystyan Albert</i>	1652
65. <i>Zofia</i>	1537	86. <i>Chrystyan Ludwik</i>	1664
66. <i>Fryderyk IV</i>	1596	87. <i>Ludwika</i>	1660
67. <i>Marya Sydonia</i>	1587	88. <i>Jerzy Wilhelm Incom-</i>	
68. <i>Dorota</i>	1593	<i>parabilis</i>	1675
69. <i>Anna</i>	1616	89. <i>Charlotta.</i>	1707

Wykaz opisanych pomników i napisów
ułożony chronologicznie wedle miejscowości.

Lubiąż:

1. *Bolesław I Wysoki* Wr. 1201
14. *Przemko*, Seinaw. 1289
13. *Konrad Garbaty*, Głog. 1304
19. *Przemko*, Głog. 1331
17. *Jadwiga*, „ 1348
18. *Salomea*, „ 1352
49. *Belesław III Szczerbry*,
Lign. 1352
55. *Henryk*, Lign. 1398
44. *Jadwiga*, Opol. 1479

Wrocław:

4. *Henryk II Pobożny* Wr. 1241
5. *Anna*, Wr. 1265
6. *Henryk III Biały*, Wr. 1266
7. *Henryk IV Probus*, „ 1290
8. *Henryk V Otyły*, „ 1296
9. *Elżbieta*, Wr. 1300
11. *Henryk VI*, Wr. 1325
10. *Anna*, Wr. 1343
55. *Henryk*, Lig. 1348
24. *Jadwiga*, Żeg. 1449
47. *Przemysław*, Ciesz. 1460
23. *Wacław*, Żeg. 1488
48. *Małgorzata*, Tosz. 1531
89. *Charlotta*, Lign. 1707

Nyssa:

- Henryk II Pobożny*, 1241
Wr.
54. *Wacław*, Lign. 1419

Brzezimierz:

62. *Jerzy* 1586

Trzebnica:

2. *Henryk I Brodaty*, Wr. 1238
3. *Św. Jadwiga*, Wr. 1243
28. *Konrad II*, Oleśn. 1403
89. *Charlotta*, Lign. 1707

Olawa:

74. *Jerzy Ernest*, Lign. 1589
87. *Ludwika*, „ 1660
86. *Chrystyan Lud.*, „ 1664

Głogów:

15. *Matylda*, Ciesz. 1318
20. *Katarzyna*, Kozuch, 1420
46. *Małgorzata*, Ciesz. 1480

Żegań:

16. *Henryk II*, Głog. 1342
22. *Scholastyka*, Żeg. 1463

Wołów:

21. *Jan I*, Żeg. 1449

Zięmbice:

24. *Jadwiga*, Ziemb. 1449

Jaworów:

31. *Bolko II*, Ziemb. 1341
32. *Jutta*, Ziemb.

Świdnica:		Bukowiec:	
38. Agnieszka, Świd.	1392	52. <i>Ludwik</i> , Lign.	1398
33. <i>Bolko III</i> , „	1368	53. <i>Agnieszka</i> „	
Krasobór:		Hejnow:	
29. <i>Bolko I</i> , Świd.	1301	69. <i>Anna</i> , Lign.	1616
30. <i>Bernard</i> , „	1326	Lignica:	
33. <i>Bolko III</i> , „	1368	50. <i>Wacław I</i>	Lignica
Opole:		51. <i>Anna</i>	„ 1364
40. <i>Bolko III</i> , Opol.	1302	57. <i>Fryderyk I</i>	„ 1488
39. <i>Bolko II</i> , „	1356	59. <i>Elżbieta</i>	„ 1517
38. <i>Bolesław</i> , Niemodl.	1362	60. <i>Zofia</i>	„ 1537
41. <i>Anna</i> , Opol.	1378	58. <i>Fryderyk II</i>	„ 1547
42. <i>Bolko IV</i> , „	1437	72. <i>Jerzy Fryderyk</i>	„ 1565
43. <i>Małgorzata</i> „		61. <i>Fryderyk III</i>	„ 1570
45. <i>Jan</i> , „	1532	73. <i>Sabina Barbara</i>	„ 1572
Rudna:		65. <i>Zofia</i>	„ 1587
35. <i>Władysław</i> , Opol.	1281	67. <i>Marya Sydonia</i>	„ 1587
Racibórz:		64. <i>Henryk XI</i>	„ 1588
36. <i>Przemysław</i> , Rac.	1306	68. <i>Dorota</i>	„ 1593
37. <i>Ofka</i> , Rac.	1359	66. <i>Fryderyk IV</i>	„ 1596
Brzeg:		77. <i>Zofia Elżbieta</i>	„ 1622
62. <i>Jerzy II</i> , Brz.	1586	78. <i>Elżbieta Magdalena</i>	„ 1631
63. <i>Barbara</i> , „	1595	75. <i>Jan Chrystyan</i>	„ 1639
70. <i>Joachim Fryd.</i> Lign.	1602	85. <i>Chrystywn Albert</i>	„ 1652
71. <i>Anna Marya</i>	1605	76. <i>Jerzy Rudolf</i>	„ 1653
79. <i>Zofia Katarzyna</i> , Brz.	1659	80. <i>Ludwik IV</i>	„ 1663
		81. <i>Anna Zofia</i>	„ 1666
		82. <i>Chrystyan</i>	„ 1672
		88. <i>Jerzy Wilhelm</i>	„ 1675
		83. <i>Ludwika</i>	„ 1689
		84. <i>Dorota Elżbieta</i>	„ 1691

NB. Pomniki książąt, których imiona wyszczególnione drukiem, istnieją po dziś dzień. Daty oznaczają rok śmierci.

WYKAZ

wspomnianych w tej pracy miejscowości wedle nazwy polskiej
z dodaniem obecnie używanej nazwy niemieckiej.

Brzeg	Brieg	Oleśnica	Oels
Brzezimierz	Briesen	Opawa	Troppau
Bukówiec	Lüben	Opole	Oppeln
Cieszyn	Teschen	Raciborz	Ratibor
Głogowa	Gr. Glogau	Rudna	Raudten
Hejnow	Haynau	Stramburek	Trachenberg
Jaworów	Heinrichau	Strzelce	Gr. Strehlitz
Koźle	Cosel	Strzelno	Strehlen
Koźuchów	Freystadt	Szprotawa	Sprottau
Krasobór	Grüssau	Ścinawa	Steinau
Leśna	Lissa	Świdnica	Schweidnitz
Lignica	Liegnitz	Toszek	Tost
Lubiąż	Leubus	Trzebnica	Trebnitz
Milicz	Militzsch	Wołów	Wohlau
Namysłów	Namslau	Wrocław	Breslau.
Niemcy	Nimptsch	Zielona Góra	Grünberg
Niemodlin	Falkenberg	Ziembica	Münsterberg
Nysa	Neisse	Złota Góra	Goldberg.
Odmuchów	Ottmachau	Żegań	Sagan.
Olawa	Ohlau		





038118

F

KSIEGARNIA

ANTYKWARIAT



038118

F

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna

Im. E. Smolki w Opolu

nr inw. :

7123¹ S

Syg.:

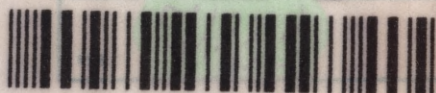
ZBIORY ŚLĄSKIE

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

ul. Świerka 1, Skrz. 1 w Opolu

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

nr 7123 S



001-007123-00-0